

Internkontrollrapportering

interna och externa influenser

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till mina handledare Sven-Olof Collin och Pernilla Broberg. Jag vill även tacka Yngve för hjälp med korrekturläsning av uppsatsen samt mina nära och kära för all stöd och uppmuntran under arbetets gång.

Sammanfattning

Behovet av reglering av relationerna mellan ledningen/bolagsorganen och ägarna i aktiebolag har fått en allt större betydelse till följd av den ökande internationaliseringen. Synen på de etiska reglerna har förvrängts. Skandalerna har duggat tätt i hela världen och förtroendet för företagsledningarna har minskat kraftigt. Naturligtvis utgör svenska företag inte något undantag. För att motverka dessa strömningar har lagar och regelverk om ökad intern kontroll stiftats. Från och med den 1 juli 2005 skall alla större bolag på Stockholmsbörsen tillämpa den svenska Koden för bolagsstyrning. Enligt Koden skall styrelsen avge en rapport om den interna kontrollen.

Målet med uppsatsen var att förklara vilka faktorer som eventuellt påverkar internkontrollrapportens omfattning, utformning och ambition i rapporteringen. De teorier som har använts för att belysa sambanden är agentteori, positiv redovisningsteori och institutionell teori.

Datainsamlingen genomfördes genom dokumentstudier av internkontrollrapporter i bolagens årsredovisningar. Undersökningen omfattade totalt 45 företag som är noterade på Stockholmsbörsens A-lista.

Undersökningen visade att ambitionen i internkontrollrapporter kan öka dels om det finns en särskild granskningsfunktion (internrevision), dels om ägarstrukturen är splittrad.

Däremot kunde inga av de valda faktorerna förklara internkontrollrapportens omfattning eller utformning.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemdiskussion	3
1.3 Problemformulering	4
1.4 Syfte	5
2 UPPSATSENS METOD	6
3 LITTERATUR	7
3.1 Bolagsstyrning	7
3.2 Den svenska Koden för bolagsstyrning	7
3.3 Intern kontroll	9
3.3.1 Definition av intern kontroll	9
3.3.2 Styrelsens funktion	10
3.3.3 Revisionsutskottets funktion	11
3.3.4 Den finansiella rapporteringens styrning genom intern kontroll	11
3.4 Rapporten om den interna kontrollen	12
3.4.1 FAR:s och Svenska Näringslivs vägledning för internkontrollrapporten	12
3.4.2 COSOs ramverk för intern kontroll	13
3.5 Intern kontroll enligt den svenska Koden	15
3.6 Frågeställningar för styrelsearbetet	16
3.7 Internrevision	17
4 HYPOTESKONSTRUKTION	18
4.1 Agentteorin	18
4.1.1 Företagsledningens aktieinnehav	19
4.1.2 Ägarstruktur	19
4.1.3 Revisionsutskott	20
4.1.4 Särskild granskningsfunktion (internrevision)	21
4.1.5 Styrelsens kompetens	21
4.2 Positiv redovisningsteori (PRT)	22
4.2.1 Företagen storlek	22
4.3 Institutionell teori	22
4.3.1 Sarbanes-Oxley-lagen (SOX)	24

4.3.2 Företagens ålder	25
4.3.3 Branschtillhörighet	25
5 EMPIRISK METOD	27
5.1 Undersökningens metod	27
5.2 Datainsamling	27
5.3 Urval	28
5.4 Operationalisering	28
5.4.1 Beroende variabler	29
5.4.2 Oberoende variabler	31
5.5 Validitet och reliabilitet	35
6 ANALYS	36
6.1 Hypotesprövning	36
6.1.1 Hypotes 1	37
6.1.2 Hypotes 2	40
6.1.3 Hypotes 3	45
6.1.4 Hypotes 4	47
6.1.5 Hypotes 5	48
6.1.6 Hypotes 6	50
6.1.7 Hypotes 7	54
6.1.8 Hypotes 8	55
6.1.9 Hypotes 9	56
6.2 Multivariat analys	61
6.2.1 Multipel linjär regressionsanalys	61
6.2.1.1 Omfattning	61
6.2.1.2 Ambition	62
6.2.2 Utformning	64
7 SLUTSATS	65
7.1 Diskussion och slutsats	65
7.2 Sammanställning av undersökningen	72
7.3 Förslag till fortsatt forskning	73
REFERENSLISTA	74
APPENDIX	78
Bilaga 1 - Förteckning över företag som medtagits i undersökningen	78
Bilaga 2 - Kodningsmall	79

Bilaga 3 - Tabeller	82
Bilaga 4 - Korrelationstabell	88

1 Inledning

Kapitlet innefattar bakgrund, problemdiskussion, problemformulering och syfte med undersökningen.

1.1 Bakgrund

Frågorna inom Corporate Governance (bolagsstyrning) har aktualiserats mer och mer. Relationen mellan ledningen/bolagsorganen och ägarna i aktiebolag beskrivs i vad man kallar för bolagsstyrning. Behovet av reglering märks allt mer eftersom aktiemarknaden har fått en allt viktigare roll och blivit mer internationell. Multinationella företag har fått större betydelse över lag. Naturligtvis har även bolagsskandalerna både i USA och i Europa spelat en viktig roll i detta sammanhang (Blix & Thorell, 2005).

Bolagsstyrningen handlar om tillgodoseendet av ägarnas krav på avkastning av det investerade kapitalet. Detta ökar samhällsekonomin tillväxt och effektivitet (Thorell & Molin, 2006).

Uppluckringen i affärsvärldens syn på etiska regler som ibland inte följs har under senare år blivit vanligare. Informationsasymmetri har medfört egennytta och svek av förtroende som ibland förblindat aktörernas agerande (SOU 2004:47). Redovisningsfusk, ekonomisk brottslighet och oskäligen löner och bonusersättningar är företagsskandaler som inträffat under senare år (SOU 2004:47).

Utländska företag som Enron, WorldCom, Parmalat, liksom de svenska Skandia och Intrum Justitia är alla exempel på förtroendekriser inom företagsvärlden (SOU 2004:47).

Förtroendet för den finansiella rapporteringen har skadats på grund av alla skandaler (SOU 2004:47).

För att motverka dessa strömningar har lagar om ökad intern kontroll stiftats (Blix & Thorell, 2005). SOX (Sarbanes-Oxley-lagen, 2002) tillkom i USA efter skandalerna med Enron och WorldCom. Investerarnas förtroende för aktiemarknaden skulle återställas genom denna garanti som lagen innebär, angående äkthet i företagets finansiella rapportering och annan information (SOU 2004:47). Lagen gäller samtliga företag i USA som är noterade på amerikanska börser eller har en stor del av ägarna i USA, oavsett företagets nationalitet

(Precht, 2005). Således lyder multinationella svenska företag som till exempel Autoliv, Electrolux, Ericsson, SKF, Stora Enso, Swedish Match och Volvo under den här lagen (Svernlöv & Blomberg B:son, 2003).

USA: s dominerande roll på världsmarknaden har påverkat utvecklingen i omvärlden (SOU 2004:47). Trots detta är det den brittiska Cadburyrapporten som kom 1992, som har fått den största betydelsen för den europeiska utvecklingen av aktiemarknaden. Combined Code, som den brittiska koden kallas, gäller för bolag noterade på Londonbörsen. Dessa företag är skyldiga att offentliggöra om de följer koden eller ej (den s.k. ”följ eller förklara principen”). Den ursprungliga koden har förändrats och utvecklats efter hand och varit den som spelat rollen som mall för andra europeiska bolagsstyrningskoder. I dag har i princip alla europeiska länder anammat företeelsen och infört regler som styr bolagens verksamhet (Blix & Thorell, 2005).

Bolagsstyrningskod har även Sverige, som ett av de sista länderna i Europa slutligen tagit i bruk (Blix & Thorell, 2005). Syftet med Koden är att förbättra styrningen av svenska bolag, stärka näringslivets effektivitet och konkurrenskraft, samt att öka förtroendet för den svenska kapitalmarknaden. Svensk bolagsstyrning får ökat förtroende även internationellt, vilket främjar svenskt näringslivs tillgång till riskkapital (SOU 2004:130).

Den svenska Koden för bolagsstyrning började tillämpas den 1 juli 2005. Bolag som är ämnade att tillämpa reglerna är noterade på Stockholmsbörsens A-lista samt de större bolagen på O-listan. Sedermera skall Koden tillämpas av alla börsnoterade bolag, samt i viss utsträckning även av icke noterade större företag (Blix & Thorell, 2005). Koden kan i det här sammanhanget bli betraktad som en kvalitetsstämpel för företagen (Ollevik, 2004).

Regler och riktlinjer finns sedan tidigare i aktiebolagslagen avseende bolagsstyrning, men har hittills inte haft den samlade bild av ett regelsystem som Koden ger. Därför har det varit ett uppdämt behov av att få ett mer täckande system av regler och praxis vad gäller god sed för bolagsstyrning, men också ett behov av att höja ambitionsnivån (SOU 2004:130).

Reglerna är inte bindande men följer det brittiska synsättet ”följ eller förklara” principen. Det innebär att man skall ange och motivera varje avvikelser om man inte tillämpar Kodens regler. Koden blir därmed en del i självregleringen för aktiemarknaden (Blix & Thorell, 2005).

I vissa fall kan det vara fördelaktigt eller till och med nödvändigt för en bolagsstyrning att avvika från en regel som inte stämmer överens med bolagets verksamhet. Det viktiga är att

ange motiven bakom avvikelserna. Om de är godtagbara eller ej, avgörs i aktiemarknadsbolag av ägare, investerare och andra aktörer. Enligt Koden finns det således ingen utsedd utomstående aktör, som skall bedöma vad som är godtagbart eller ej. Förtroendet på kapitalmarknaden riskerar att förbrukas om inte seriösa motiv till avvikelser presenteras (SOU 2004:130).

Enligt Koden ansvarar styrelsen för bolagets interna kontroll för att därmed tillvarata och säkra ägarnas investeringar och bolagets tillgångar. Koden säger att:

”Styrelsen skall årligen avge en rapport över hur den interna kontrollen till den del den avser den finansiella rapporteringen är organiserad och hur väl den har fungerat under det senaste räkenskapsåret. Rapporten skall granskas av bolagets revisor” (SOU 2004:130, s. 93).

Den finansiella rapporteringen förutsättes vara en spegling av de verkliga finansiella förhållandena. Det ses som en självklarhet av ägare, långivare och övriga intressenter att de kan räkna med att verksamheten bedrivs effektivt, samt att lagar och andra regelverk följs. De företag som svarar upp mot dessa krav på finansiell rapportering och styrning, anses ha en god intern kontroll.

Internkontrollens utformning och utvärdering får troligen där med tiden en allt större betydelse för externa aktörer. Genom det ökade ansvaret för en mer öppen rapportering hoppas företagen att ett ökat förtroende erhålles gentemot intressenterna. Beslutsunderlag och beslutsprocesser förbättras tack vare internkontrollrapporten och därmed minskar riskerna för felrapportering såväl internt som externt. Det är för företagets överlevnad och utveckling en nödvändighet att korrekt presentation och information lämnas (Molin & Billfalk, 2005).

1.2 Problemdiskussion

Kodens implementering i bolagsstyrning är en process som inte låter sig utföras på en gång, eftersom man inte har något ramverk att utgå ifrån. Koden har därför fått en kortfattad lydelse som avser att endast understryka att man skall följa lagar och förordningar. Internkontrollrapporten skall utvärderas och ägarna skall få rapporter om dess utformning och resultat. Detta i avsikt att anpassa de svenska företagens internkontrollrapporteringar till den internationella utvecklingen (SOU 2004:130; Thorell & Molin, 2006).

Den kortfattade lydelsen är tänkt att förtydligas och utvidgas allt eftersom erfarenhet av Kodens tillämpning för internkontrollen erhålles. Det har hittills varit svårt för bolagen att implementera Koden, eftersom man inte har vetat hur de olika ramverken för intern kontroll som finns, till exempel COSO, skall tolkas och användas (Svernlöv, 2005).

Under 2005 har det diskuterats hur styrelsens rapport om hur den interna kontrollen som krävs skall utformas enligt Koden. FAR och Svenskt Näringsliv har gett ut en vägledning och dessutom har FAR även givit förslag om hur rapporten bör granskas. Anledningen till förslaget var att ett fixerat ramverk för intern kontroll saknades och därmed kunde man inte dra någon slutsats av det man hade granskat. Dock fick inte förslaget någon verkan eftersom FAR drog tillbaka det efter ett remissförfarande. Nytt förslag utlovades där granskningen skulle bestyrkas av revisorn (Thorell & Molin, 2006).

Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning, som förvaltar Koden, gjorde ett uttalande angående internkontrollen för 2005. Uttalandet omfattade övergångsregler gällande beskrivning och organisation av intern kontroll. Däremot ställs det inga krav på granskning och hur internkontrollen har fungerat (Thorell & Molin, 2006). Orsaken till övergångsreglerna var den tidsbrist som uppkom för att bolag och revisorer skulle hinna reagera (Svernlöv, 2006).

I Balansartikeln som heter ”Internkontroll är som en tom ram. Den måste fyllas med regler och anvisningar” säger Enlund att: ”de första rapporterna om intern kontroll kommer att se mycket olika ut” (Precht, 2006, s.15). Anledningen till detta är kodreglernas luddiga utformning samt brist på detaljer och dessutom den självreglerande funktionen ”följ eller förklara” och övergångsreglerna.

1.3 Problemformulering

Sammanställningen ovan pekar på att det finns många problem att undersöka och frågor att ställa sig när det gäller rapporteringen av den interna kontrollen. Det är därför intressant att ta reda på hur internkontrollrapportens utseende (ambition och struktur) och omfattning skiljer sig åt, beroende på vilka förutsättningar som ges. Eller är det så att företagen trots allt har en

mer eller mindre god överensstämmelse mellan varandra i utformningen av internkontrollrapporten?

1.4 Syfte

Syftet med uppsatsen är att förklara vilka faktorer som eventuellt påverkar internkontrollrapportens omfattning, utformning och ambition i rapporteringen.

2 Uppsatsens metod

Kapitlet innefattar uppsatsens synsätt (positivism), ansats (deduktiv), undersökningstyp (survey) samt vilka teorier (institutionell teori, agentteorin och positiv redovisningsteori - PRT) som har använts i uppsatsen. Dessa teorier bildar bakgrund till hypoteskonstruktionen.

Som nämnts ovan är målet med uppsatsen att förklara vilka faktorer som eventuellt påverkar internkontrollrapportens omfattning, utformning och ambitionen i rapporteringen.

För att uppnå syftet har ett synsätt som kallas för positivism använts. Det innebär att man arbetar med konkreta observerbara realiteter som leder till generaliseringar av resultat, som kan användas såväl för replikation som för likartade undersökningar (Saunders et al., 2007).

I det här arbetet har redan existerande teori använts i hypotesutformningen och så långt möjligt har undersökningen utförts med tanke på ett värderingsfritt och opåverkat sätt (Saunders et al., 2007).

Vid hypoteskonstruktion har följande teorier använts:

- ✓ *agentteorin* som handlar enligt Smith och Watts (1983) om kontrakt, som företag har för att maximera organisationens värde, eftersom det antas att båda parter (principal – agent) handlar i egetintresse (Deegan & Unerman, 2006).
- ✓ *positiv redovisningsteori (PRT)* som handlar om hur redovisningsmetodik bäst används för att tillfredsställa såväl agent som principal.
- ✓ inom den *institutionella teorin* som handlar om förutsättningen för organisationer som reglerar sitt förhållande till omgivningarna genom social tolkning (Greve, 1997), har *normativ isomorfism* använts.

I undersökningen, inklusive testningen av de teoretiska antagandena som man utgått ifrån, har använts en speciellt utformad metodik anpassad för undersökningens avsikter, så kallad deduktiv ansats (Saunders et al., 2007).

En surveyundersökning i form av ett urval från en stor mängd data (dokumentstudie) har gjorts för att på ett lättåtkomligt sätt genom generalisering analysera och komma åt eventuella samband mellan variabler som gäller för hela populationen (Saunders et al., 2007).

3 Litteratur

Kapitlet innefattar beskrivning av bolagsstyrning, intern kontroll, rapporteringen av den interna kontrollen samt internrevision.

3.1 Bolagsstyrning

När företagsägare inte själva styr sina företag måste de inrätta bolagsstyrning. Den engelska benämningen är Corporate Governance. Villkoret för bolagsstyrningsgruppen är att tillvarata ägarnas intressen vad gäller avkastningen av deras investerade kapital (SOU 2004:130). Risken att så ej sker är ökad i företag med spritt ägande, eftersom den anställda företagsledningen kan få uppenbara svårigheter att samordna ett gemensamt ägarintresse vad gäller avkastningskrav, ersättningar, finansiell struktur etc. (Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning (a)). Denna företeelse gäller i de flesta sammanhang bolag som är marknadsnoterade. Därför har en Kod införts i Sverige, främst gällande för dessa företag (Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning (b)).

3.2 Den svenska Koden för bolagsstyrning

Det privata näringslivet och den statliga Förtroendekommissionen bildade den så kallade *Kodgruppen 2003*.

Ett förslag till Kod för bolagsstyrning lämnade denna grupp 2004 i SOU 2004:46. Slutliga utformningen av Kod för svensk bolagsstyrning kom i slutet av 2004 i form av SOU 2004:130 efter sedvanlig remissbehandling (Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning (c)).

Koden kom att gälla från och med 1.7.2005 för företag noterade på Stockholmsbörsens A-lista och företag som är noterade på O-listan med ett marknadsvärde överstigande 3 miljarder. Den skall tillämpas av svenska företag och även utlandsregistrerade företag som är noterade på Stockholmsbörsen om kod i säteslandet saknas.

Den framtida avsikten med Koden är att den skall gälla samtliga på börsen noterade bolag. Företag som inte ingår i ovanstående kategori kan tillämpa Koden. Härmed kan dessa företag

stärka sitt förtroende gentemot intressenter. En framtida utvärdering får visa huruvida Koden måste omarbetas (Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning (c)).

Det är *Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning* som skall förvalta Koden (Blix & Thorell, 2005). Det vill säga de skall utvärdera och i mån av behov göra justeringar, samt följa Kodens tillämpning (Thorell & Molin, 2006).

Syftet med Koden är att aktiebolagens bestämmelser understryks och utvidgas beträffande såväl bolagsorganisationen som bolagsstyrningen. I och med Koden har således ett samlat regelverk upprättats för bolagsstyrning (Thorell & Molin, 2006). Vidare är syftet med Koden att stärka bolagsstyrningen, samt att öka kunskapen och förtroendet för svensk bolagsstyrning hos utländska intressenter (Molin & Billfalk, 2005).

Vägledande principer för Koden är enligt Kodgruppen att:

- ✓ ”skapa goda förutsättningar för en aktiv ägarroll,
- ✓ skapa en maktbalans mellan ägare, styrelse och verkställande ledning,
- ✓ skapa en tydlig roll- och ansvarsfördelning mellan de olika lednings- och kontrollorganen,
- ✓ värna om ägarnas likabehandling, samt
- ✓ skapa transparens gentemot ägare, kapitalmarknad och samhälle i övrigt” (Thorell & Molin, 2006, s. 2).

Den svenska Koden ansluter, liksom andra (utländska) koder, till principen ”följ eller förklara”. Det innebär att om man inte följer Koden och bestämmelserna i densamma, men förklarar sig, så räknas det fortfarande som om Koden hade efterlevts (OMX Group (b)).

3.3 Intern kontroll

3.3.1 Definition av intern kontroll

Det finns olika definitioner av begreppet internkontroll. **FAR:s definition** av begreppet intern kontroll är:

”Kontrollen över bokföringen, medelförvaltningen och bolagets ekonomiska förhållanden i övrigt omfattar de delar av bolagets organisation av rutiner som säkerställer

- ✓ *att redovisningen blir riktig och fullständig samt*
- ✓ *att bolagets resurser inom ramen för ABL, bolagsordning och eventuella bolagsstämmodirektiv disponeras endast i enlighet med styrelsens och VD:s intentioner”* (FAR, 2004, s.27-28).

Denna definition är bunden till aktiebolagslagens formulering.

Intern kontroll utgör ingen garanti mot alla eventuella fel i redovisningen i ett företags bokföring. Ett bra system för intern kontroll kan emellertid effektivt förbättra pålitligheten i redovisningen. Alla åtgärder är förenade med kostnader. Så också internkontrollen, varför en balans mellan risker och kostnader måste eftersträvas (FAR, 2004).

Ansvars- och arbetsfördelningen granskas till sin funktion, liksom attest- och rapportsystemen. Ingen person bör ta ensamt ansvar för transaktioner i alla led. Till exempel bör redovisning, betalning och kontroll skötas av olika personer (FAR, 2004).

Det är internkontrollen som skall tillse att den finansiella rapporteringen är tillförlitlig och följer lagar och förordningar. Resurser och tillgångar skall skyddas inom företaget (FAR, 2004).

Det finns en bredare definition av intern kontroll än FAR:s. Den är utarbetad av en grupp¹ i USA bestående av representanter för företag, revisorer och redovisningsekonomer (COSO). **COSO-definitionen** har fått stort internationellt erkännande och är den mest vanligt förekommande (FAR, 2004):

¹ Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission.

”Intern kontroll är en process genom vilken företagets styrelse, ledning och annan personal skaffar sig rimlig säkerhet om att företagets mål uppnås på följande områden:

- ✓ *verksamhetens ändamålsenlighet och effektivitet*
- ✓ *den ekonomiska rapporteringens tillförlitlighet*
- ✓ *efterlevnaden av tillämpliga lagar och förordningar”* (FAR, 2004, s.29).

Även denna definition medger bara att rimlig säkerhet kan uppnås. Företagets styrning av verksamheten beskrivs i arbetsfördelning och ansvarsförhållande mellan ledning och personal. Utvärderingen av företagets styrning klargörs av internkontrollen (FAR, 2004).

Kontroll och förebyggande av risker är angelägna åtgärder i en intern kontroll. Ett system där aktiviteter, riktlinjer och rutiner samverkar präglar alla etablerade definitioner av interna kontroller.

Detta är en process i redovisningen och en grundprincip för att en god intern kontroll även skall kunna fungera i en föränderlig situation såväl intern som extern (Molin & Billfalk, 2005).

3.3.2 Styrelsens funktion

Ett företags verksamhet är beroende av en fast ledning, som är medveten om sin roll. För att få struktur i verksamheten och rutiner som följs måste en god intern kontroll skapas. Därmed minimerar man riskerna för beslut som kan tas på felaktiga grunder. I alla företag leds dessa processer av en styrelse. Inom denna kan i sin tur en uppdelning i ansvarsområde förekomma som sammanfattas och hanteras i ett revisionsutskott. Därmed faller verksamhetsansvaret i sin helhet på styrelsen (Molin & Billfalk, 2005).

Styrelsens ansvar är att tillvarata ägarnas intresse och förvalta det kapital som genererats. Vidare skall styrelsen svara för att redovisning och finansiell rapportering överensstämmer med lagar och förordningar. Denna interna kontroll är inrättad för att skydda ägarnas investeringar och bolagets tillgångar (Svenskt Näringsliv & FAR, 2005).

3.3.3 Revisionsutskottets funktion

I samband med företagsskandalerna har intresset för inrättande av revisionsutskott ökat. Revisionsutskott är en självklarhet i internationella företag. Även den svenska Koden förordar inrättandet av ett sådant och uppskattas av både den svenska och utländska aktie- och kapitalmarknaden. Den svenska Koden är emellertid inte tvingande i sin utformning och ger därför företagen ett visst utrymme för viss avvikelse. Dock bör man förklara eventuella avvikelser (Blix & Thorell, 2005).

Utskottet arbetar självständigt, men skall rapportera till hela styrelsen. Däremot har det inte eget ansvar för verksamheten, utan är ett beredningsorgan med rapportskyldighet inför styrelsen, som har det övergripande ansvaret. Ledamöter i ett revisionsutskott kan dock ha ett större ansvar för frågor beredda i utskottet jämfört med övriga styrelseledamöter (Blix & Thorell, 2005).

Genom att revisionsutskottet har som uppgift att förbättra den interna kontrollen kommer:

- ✓ frågor knutna till den finansiella rapporteringen bli kvalitetssäkrade och få en fördjupad beredning
- ✓ det att säkerställa att företaget följer lagar och förordningar
- ✓ förändringar i regler och förutsättningar också att uppmärksammas och påpekas för övriga styrelseledamöter, så att lämpliga åtgärder kan vidtagas i kommande styrelsebeslut
- ✓ kommunikationen mellan styrelse och såväl interna som externa intressenter att förbättras och förenklas (Blix & Thorell, 2005).

Revisionsutskottet ansvarar för att internkontroll ingående behandlar och beskriver bland annat dessa ovanstående punkter.

3.3.4 Den finansiella rapporteringen från styrelsen om intern kontroll

Styrelsens rapport om intern kontroll skall avse den finansiella rapporteringen. Enligt Koden är det en process som bestäms av styrelsen och företagsledning för att därmed öka säkerhet och tillförlitlighet. Inte minst den externa rapporteringen är beroende och kontrollerad av denna process omfattande såväl lagar, förordningar som god redovisningssed.

De enskilda företagens bedömningar av risker och det utvärderingsbehov som föreligger formar den interna kontrollen (Svenskt Näringsliv & FAR, 2005).

Det Svenska Näringslivet och FAR har publicerat ett remissutkast till ”Styrelsens rapport om intern kontroll avseende den finansiella rapporteringen” som bör omfatta aktiviteter som:

- ✓ ingående speglar bolagets affärstransaktioner och användningen av företagets tillgångar
- ✓ säkerställer att bokföring och finansiell rapportering är utförd enligt god redovisningssed, lagar och regler följts, samt att korrekt attesting av utgifter skett och inkomster tillförts företaget
- ✓ säkerställer att otillbörliga köp eller nyttjande av företagets tillgångar förhindras, eftersom detta skulle kunna påverka den finansiella rapporteringen (Molin & Billfalk, 2005).

3.4 Rapporten om den interna kontrollen

Rapporten om den interna kontrollen ingår som bilaga i årsredovisningen och utgör därmed inte en formell del av årsredovisningshandlingarna (Blix & Thorell, 2005).

3.4.1 FAR:s och Svenska Näringslivs vägledning för internkontrollrapporten

Utarbetade regler om rapportens utformning finns inte, men arbetsgrupper från FAR och Svenskt Näringsliv har skrivit en vägledning om principerna för internkontrollens utseende avseende den finansiella rapporteringen (Thorell & Molin, 2006).

Övergångsregler gäller för funktionen av den finansiella rapporteringen för år 2005. Dock kräver man en rapport över hur internkontrollen är organiserad. Rapporten skall följa bolagets förhållande och vara öppet utformad som ett fristående dokument. Den skall vidare vara enkelt skriven (publikt) och ha en juridisk korrekt innebörd gällande så väl svenska som andra tillämpliga jurisdiktioner (Svenskt Näringsliv & FAR, 2005).

Enligt vägledningen bör rapporten innefatta:

- ✓ *inledning* som skall innehålla styrelsens ansvarstagande för den interna kontrollen och upprättad enligt Kodens avsnitt 3.7.2 och 3.7.3. Den skall vidare ange att den interna kontrollrapporten är fristående från årsredovisningen i övrigt
- ✓ *beskrivning* som skall visa hur den interna kontrollen är organiserad beträffande den finansiella rapporteringen, och om ett etablerat ramverk används i arbetsmetodiken, samt en beskrivning av internrevisionens arbete om en sådan finns
- ✓ *uttalande* som omfattar utvärdering av internkontrollens finansiella rapportering, eventuella brister, konsekvenser och åtgärder som planerats eller vidtagits. I det fall företaget inte har en etablerad internrevision skall behovet av detta årligen ses över och ställning tas inför kommande verksamhetsperiod huruvida behov föreligger eller ej (Svenskt Näringsliv & FAR, 2005).

3.4.2 COSOs ramverk för intern kontroll

För att nå överensstämmelse i nomenklatur och struktur använder man ett upprättat ramverk för att underlätta arbetet med den interna kontrollen. Därigenom skall man enkelt kunna associera till respektive företags egna förhållanden (Svenskt Näringsliv & FAR, 2005).

Det praktiska arbetet med internkontrollen bör följa styrelsens och företagsledningens målsättning. Med ett gemensamt och allmänt accepterat ramverk gör man det mer översiktligt och mer effektivt med tanke på informationen såväl internt som externt. Tillvägagångssätt och praktisk tillämpning bestäms dock slutligen av styrelsen och företagsledningen (Svenskt Näringsliv & FAR, 2005).

I COSO-definitionen av den interna kontrollen beskrivs tre mål (vilka har tidigare beskrivits i avsnitt 3.3.1) som skall uppnås. Dessa benämns enligt Molin och Billfalk (2005) som följande riskområden: ”*operationella, regelefterlevande och rapporteringen*”. För samtliga dessa tre områden indelar COSO-ramverket dessa i ytterligare fem subområden avseende intern kontroll av den finansiella rapporteringen (se figur nedan):

Kontrollmiljö

Basen för bolagets interna kontroll är den struktur av rollfördelning mellan ledningsfunktion och bolagsorgan (verkställande ledning, styrelse, revisionsutskott, internrevision, financial control/administration, business controllers, etc.) som råder.

Instruktioner som tar upp viktiga faktorer i den interna kontrollen vad gäller finansiell rapportering av finans- och investeringspolicy, attestinstruktioner, etc. ger en bild av företagets kontrollmiljö.

Processer som bland annat behandlar internrevisionens och revisionsutskottets arbetsprocesser, företagsledningens uppföljningsarbete och riskhantering. Dessa processer är gemensamma för koncernen och ger en bild av företagets kontrollmiljö (Molin & Billfalk, 2005).

Riskbedömning

All verksamhet är förenad med ett risktagande såväl internt som externt (FAR, 2004). Även den finansiella rapporteringsprocessen kan utgöra en felkälla. Det är därför viktigt att belysa de mest betydelsefulla affärsenheterna, finansiella poster och processer så tydligt som möjligt.

Styrelsen bör göra en grundlig analys av balans- och resultatrapportsposter, processer/enheter och risker förenade med dessa, med information som skall säkerställa god intern kontroll (Molin & Billfalk, 2005).

Kontrollstrukturer

Identifikationen av möjliga risker skall ligga till grund för utarbetandet av en kontrollapparat, som skall förhindra att felaktigheter uppkommer.

Kontrollaktiviteter bör vara förebyggande eller upptäckande, manuella eller automatiska samt företagsövergripande eller transaktionsorienterade.

Exempel på kontrollaktiviteter är budgetuppföljning, kontoavstämningar, ansvarsfördelning inom ekonomienheter etc. (Molin & Billfalk, 2005).

Information och kommunikation

En genomtänkt plan över information om rutiner och kontroll som råder på företaget skall finnas till hands i organisationen (Molin & Billfalk, 2005).

Uppföljning och övervakning

Internkontrollsystemet följs upp och utvärderas för att stämma överens med den pågående verksamheten. Förändringar i verksamheten skall vara i fas med internkontrollsystemet (Molin & Billfalk, 2005).

3.5 Intern kontroll enligt den svenska Koden

Den interna kontrollen organiseras och upprättas av styrelsen för att investeringar och tillgångar skall säkerställas i företaget (SOU 2004:130).

Internkontrollen i Koden omfattar (Svenskt Näringsliv & FAR, 2005):

”3.7.1 Styrelsen skall se till att bolaget har god intern kontroll och fortlöpande hålla sig informerad om och utvärdera hur bolagets system för intern kontroll fungerar.

3.7.2 Styrelsen skall årligen avge en rapport över hur den interna kontrollen till den del den avser den finansiella rapporteringen är organiserad och hur den har fungerat under det senaste räkenskapsåret. Rapporten skall granskas av bolagets revisor.

3.7.3 I bolag som inte har en särskild granskningsfunktion (internrevision) skall styrelsen årligen utvärdera behovet av en sådan funktion och i sin rapport över den interna kontrollen motivera sitt ställningstagande” (SOU 2004:130, s.93).

På grund av införandet av IFRS² och problem att lättfattligt och överskådligt beskriva bolagets processer och brist på regler för revisorsgranskningen har man haft svårigheter att följa Kodens regler med omedelbar verkan. Detta mildras av en övergångslösning, vad gäller funktionen i punkt 3.7.2. Därför har Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning³ fattat ett beslut som innebär att den interna kontrollen inte behöver granskas av revisorn och styrelsen behöver inte heller yttra sig över hur den fungerat (Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning, 2005 (d)).

² International Financial Reporting Standards (av IASC, International Accounting Standards Committee)

³ Organ som förvaltar Koden

I figuren nedan beskrivs hur Koden och COSO-ramverk överensstämmer med varandra.

	OPERATIONELLA	REGELEFTERLEVNAD	RAPPORTERING
KONTROLLMILJÖ	3.7.1: "Styrelse skall se till att bolaget har god intern kontroll och hålla sig informerad om och utvärdera hur bolagets system för intern kontroll fungerar"		3.7.2: "Styrelsen skall årligen avge en rapport över hur den interna kontrollen till den del den avser den finansiella rapportering är organiserad och hur väl den fungerat under det senaste räkenskapsåret. Rapporten skall granskas av bolagets revisor"
RISKBEDÖMNING			
KONTROLLSTRUKTURER			
INFORMATION OCH KOMMUNIKATION			
UPPFÖLJNING	3.7.3: "I bolag som inte har en internrevision skall styrelsen årligen utvärdera behovet av en sådan funktion och i sin rapport över den interna kontrollen motivera sitt ställningstagande"		

Figur. Källa: Molin & Billfalk, 2005, s.6

3.6 Frågeställningar för styrelsearbetet

Styrelsens arbete kan sammanfattas enligt Molin och Billfalk (2005) i grundläggande frågeställningar:

- ✓ *"Är intern kontroll av den finansiella rapporteringen en integrerad och pålitlig del i företagets lednings-/styrningsprocess? Kontrollmiljö*
- ✓ *Vilka är de mest väsentliga riskerna för fel i den finansiella rapporteringen? Riskbedömning*
- ✓ *Hur ändamålsenliga är existerande kontroller i relation till dessa risker? Kontrollstrukturer*
- ✓ *Hur sker informationsspridning om verksamhetens policyer, risker och kontrollaktiviteter kring de finansiella riskerna? Information och kommunikation*
- ✓ *Hur säkerställs att de interna kontrollerna av den finansiella rapporteringen fungerar effektivt? Uppföljning"* (Molin & Billfalk, 2005, s.11).

Dessa frågeställningar är viktiga synpunkter som speglas i internkontrollen av organisationen, dels i samarbete mellan styrelsen och verkställande ledningen, dels i samarbetet mellan verkställande ledning och operativ verksamhet. Härigenom får man ett

strukturerat underlag för styrelsens arbete med rapporten, tillika ett underlag för beslut om viktiga, nödvändiga justeringar för en god intern kontroll (Molin & Billfalk, 2005).

3.7 Internrevision

Företagens funktion för internkontroll skall vara ändamålsenligt utformad för att effektivt kunna utvärdera och övervaka företagets redovisningssystem och organisation av internkontrollen (Blix & Thorell, 2005).

Enligt Förtroendekommissionen är detta ett instrument som borde vara etablerat i alla svenska aktiemarknadsbolag. Dokumenterad revisionserfarenhet bör vara en självklarhet i en sådan enhet som dessutom skall arbeta självständigt och direkt rapportera till verksledningen (SOU 2004:47).

Enligt Koden skall styrelsen granska behovet av internrevisionens funktion. I bolag som saknar en sådan skall förklaring och motivering till avsaknaden av densamma ges och ett tillfredsställande alternativ skall anges i så fall (SOU 2004:130).

4 Hypoteskonstruktion

Kapitlet innefattar tre teorier som bildar underlag för antaganden i samband med hypotesformuleringen. De använda teorierna är agentteori, positiv redovisningsteori (PRT) och institutionell teori.

4.1 Agentteorin

Agentteorin kan definieras som ett avtal mellan två parter, uppdragstagaren (agenten) och uppdragsgivaren (principalen). I avtalet delegeras beslutstagandet av uppdragsgivaren till uppdragstagaren. Det vill säga principalen avlönar agenten för en arbetsuppgift av beslutande karaktär för hans räkning (Bergström & Samuelsson, 2001).

I ett företag representeras uppdragsgivarna av ägarna som är risktagare och investerare, medan uppdragstagarna representeras av företagsledning. De sistnämnda får med uppdraget därmed ansvaret och kontrollen över resurserna (Adams, 1994).

Informationsasymmetri uppstår i ett sådant avtal på grund av att informationstillgången om företaget är bättre för agenten (ledningen), såväl vid avtalets ingående (adverse selection) som under kontraktets löptid (moral hazard) (Bergström & Samuelsson, 2001). Denna asymmetri innebär att ägarnas möjligheter att effektivt kontrollera om deras intresse i företaget tillvaratages eller ej minskar. Det antages också att agenten tar chansen att agera i ett eget intresse som kan vara divergent gentemot ägarintresset (Adams, 1994).

Enligt Bergström och Samuelsson (2001) kan man sammanfatta möjliga konfliktorsaker mellan agent och principal i tre punkter:

- ✓ *”ledningen kan utnyttja bolagets egendom för egna syften*
- ✓ *ledningens kan ha en annan riskattityd än aktieägarna*
- ✓ *ledningens planeringshorisont kan avvika från aktieägarnas”* (Bergström och Samuelsson, 2001, s.81).

Principalen vill uppnå ett kontraktsförhållande (s.k. ”pareto-optimality”) mellan sig och sin agent, där ingendera kan vinna fördel på den andres bekostnad. För att uppnå detta måste båda parter dra på sig kontraktskostnader (Adams, 1994).

Ökad kontrollfunktion minskar riskerna för att ledningen kommer att agera ansvarslöst. Detta medför kostnader för ägarna.

För att visa ägarna att ledningen agerar ansvarsfullt ökas internkontrollen. Detta medför kostnader för ledning, men säkerställer samtidigt ledningens roll i företaget och dess lönenivå. Därför är det i ledningens intresse att ha en omfattande intern kontroll, för att minska riskerna att ägaren sänker deras kompensation. På så sätt reflekteras ledningens lön i ägarnas utgifter för att övervaka ledningens agerande (Adams, 1994).

4.1.1 Företagsledningens aktieinnehav

Kompensationen till ledningen kan enligt avtalet exempelvis bestå förutom av lön, också i form av ersättning direkt knuten till företagets vinst, och till bonusprogram där ersättningen är knuten till vinstutveckling. Ledningen kan vara tvungen att köpa betydande aktieposter eller optioner i företaget (SOU 2004:47). De får därmed bära en del av konsekvenserna i sina beslut (Bergström & Samuelsson, 2001).

Det vill säga agenten kommer att ta beslut utifrån samma intresseområde som principalen, både när belöningen är knuten till resultaten eller när de delar ägande och risk med principalen (Greve, 1997). Behovet av kommunikation avseende ledningens ansvarsfulla agerande ökar mellan agent och principal, vilket gör att agenten antages öka såväl omfång som ambition i rapporteringen.

Hypotes 1a: Företagsledningens aktieinnehav leder till att internkontrollrapportens omfattning ökar.

Hypotes 1b: Företagsledningens aktieinnehav leder till att ambitionen att rapportera ökar.

4.1.2 Ägarstruktur

I företag med spritt ägande (mest noterade bolag) är inte risk och kontroll förenade hos ägarna (Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning (a)). Således innebär ett splittrat ägarförhållande, att betydelsen ökar avseende internkontrollen. De många ägarna har inte förmåga att följa upp företagsledningens åtaganden och strategier. Ledningens (agentens) makt ökar över bolaget. Däremot om ägarstrukturen är koncentrerad ökar ägarnas möjlighet

att själva detaljerat följa och ta del i företagsledningens arbete (Bergström & Samuelsson, 2001).

Härav kan man anta att rapporteringen av den interna kontrollen följer ett mönster som är förenat med ägarstrukturen. Det vill säga den blir mer omfattande och ambitiös i ett företag med spritt ägande.

***Hypotes 2a:** Företag med splittrad ägarstruktur har mer omfattande internkontrollrapportering jämfört med företag som har en koncentrerad ägarstruktur.*

***Hypotes 2b:** Företag med splittrad ägarstruktur har en högre ambition jämfört med företag som har en koncentrerad ägarstruktur.*

4.1.3 Revisionsutskott

Inrättandet av ett revisionsutskott är ytterligare ett sätt för företagsägarna (principalen) att övervaka ledningens agerande. Det medför visserligen ökade kostnader för ägaren, men kan vara en lönsam investering för att motverka risken att bli missled av ledningen. Informationsflödet blir därmed mer symmetriskt fördelat mellan agent och principal (Adams, 1994).

I undersökningen antages att revisionsutskottets ledamöter vill visa upp vad de presterar i form av att publicera mer information genom internkontrollen och öka ambitionsnivån i densamma.

Vidare antages här att eftersom revisionsutskottets arbete kommer att leda till en ökad internkontroll leder detta i sin tur till en mer omfattande internkontrollrapport och till en högre ambition.

***Hypotes 3a:** Omfattningen av rapporteringen av den interna kontrollen är större i ett företag där det finns revisionsutskott, jämfört med ett företag som saknar revisionsutskott.*

***Hypotes 3b:** Ambitionen i rapporteringen av den interna kontrollen är högre i ett företag där det finns revisionsutskott, jämfört med ett företag som saknar revisionsutskott.*

4.1.4 Särskild granskningsfunktion (internrevision)

Internrevision är ett effektivt sätt för principalen att kunna bevaka sina intressen i företaget. Detta är samtidigt ett sätt för agenten att visa för principalen att de agerar med företagets bästa för ögonen (Adams, 1994).

Internrevisionen antages således medverka till att organisera och effektivisera internkontrollen, vilket leder till en mer utvecklad och ambitiös rapportering.

Hypotes 4a: Internkontrollrapportens omfattning är större i företag som har en särskild granskningsfunktion (internrevision), jämfört med ett företag som saknar en sådan.

Hypotes 4b: Ambitionen i rapporteringen är större i ett företag som har en särskild granskningsfunktion (internrevision), jämfört med ett företag som saknar en sådan.

4.1.5 Styrelsens kompetens

Styrelsen – ägarnas representanter, har som ansvariga för företagets tillgångar och ägarnas investeringar dels en övervakande, dels en informativ funktion.

Enligt Koden bör styrelsens sammansättning spegla företagets verksamhetsområde. Styrelsen bör vidare omfatta mångsidig kompetens och bredd. Det finns inga krav på finansiell kompetens i styrelsen enligt Koden, men behovet av redovisnings- och revisionskunskap måste beaktas när styrelseledamöter väljs. Detta inte minst med tanke på att revisionsutskottets ledamöter väljs bland styrelsemedlemmar. Även styrelsens arbete med internkontrollrapporteringen kräver hög kompetens (Blix & Thorell, 2005). Ett arbete som skall säkerställa och skydda företagets tillgångar och ägarnas investeringar (SOU 2004:130).

Det är därför viktigt att styrelsen sammansättes med ledamöter som har hög kompetens. Kompetensen antages öka med åren och med den erfarenhet som följer med detta, vilket i sin tur antas öka internkontrollrapportens omfattning och ambition.

Hypotes 5a: Ju mer kompetens styrelsen har, desto mer omfattande blir internkontrollrapporteringen.

Hypotes 5b: Ju mer kompetens styrelsen har, desto högre är ambitionen i rapporteringen.

4.2 Positiv redovisningsteori (PRT)

Precis som agentteorin behandlar denna teori förhållandet mellan agenten och principalen. PRT tar upp hur redovisningsmetodiken bäst används för att tillfredsställa såväl agent som principal (ledningen ger info/redovisar, ägarna satsar pengar). Teorin pekar vidare på att alla människor handlar i eget intresse om man vet att man själv besitter större kunskap om aktiviteterna än motparten. För att intressenter skall kunna vara säkra på att de inte blir missinformerade krävs en granskning i form av en rapportering (Watts & Zimmerman, 1978). Enligt Watts & Zimmerman gäller detta i särskilt hög grad stora företag som har ett omfattande politiskt tryck på sig att prestera en klanderfri rapportering, för att på så sätt undvika att drabbas av sanktioner. Även det mediala intresset ökar ju med företagets storlek. Större företaget strävar därför frivilligt efter att presentera en bild av verksamheten som ger en så hög trovärdighet och ett så gott anseende som möjligt (Watts & Zimmerman, 1978).

4.2.1 Företagens storlek

Utifrån den positiva redovisningsteorin är det rimligt att anta, att eftersom stora företag syns mer i samhället och uppmärksammas mer i mediavärlden, leder detta till en mer omfattande rapportering.

Hypotes 6a: Ju större företag desto mer omfattande är internkontrollrapporten.

Hypotes 6b: Ju större företag desto högre är ambitionen i rapporteringen.

4.3 Institutionell teori

Enligt Greve (1997) handlar den institutionella teorin om förutsättningen för hur organisationer reglerar sitt förhållande till omgivningen genom social tolkning. Legitimitetsprocesser ligger till grund för dessa tolkningar. De rationella beslut som normalt borde styra verksamhetens utformning, för att nå maximering av tjänster, hindras ibland av omgivningens krav på normer som bör följas. Minimering av osäkerhetsfaktorer och att

organisationen följer de sociala normerna är nödvändiga för att bli accepterad som en legitim aktör.

Enligt Deegan och Unerman (2006) vidareutvecklas den institutionella teorin och förklarar mekanismer som organisationerna kan tänkas använda för anpassning av sin verksamhet till de sociala och kulturella värdena (normer). Bland faktorer som påverkas kan exempelvis nämnas hur organisationen förändras efter samhällets utformning, inom vilken den är verksam och erhåller legitimitet. Den institutionella teorin handlar också om hur organisationen förstår och svarar upp mot förändring av det sociala och institutionella trycket och förväntningarna från dessa.

Enligt organisationsforskarna DiMaggio och Powell (1983) råder det en ökad likformighet i verksamheterna till följd av dagens starkt komplexa institutionella omgivning. Genom att införa begreppet isomorfism (likformighet), har man försökt ge en bild av den ökande institutionaliseringen (Nygaard & Bengtsson, 2002).

DiMaggio och Powell (1983) har identifierat isomorfismen som indelad i tre typer: tvingande isomorfism, mimetisk isomorfism och normativ isomorfism.

Tvingande isomorfism är en process som skapar likformighet genom att dominerande aktörer skapar regler som andra organisationer måste följa. En sådan aktör kan vara till exempel staten med dess lagstiftning, förordningar eller föreskrifter (Ahrne & Hedström, 1999). Den beroendeställning detta innebär kan vara byggd på sociala, ekonomiska, miljömässiga eller etiska värderingar och intressen från de aktörer som har det största inflytandet över företaget. I dessa lägen tvingas organisationen acceptera intressenternas villkor (Deegman & Unerman, 2006).

Mimetisk (härmande) isomorfism är en process som skapar likformighet genom att aktörerna imiterar varandra. Framgångsrika organisationer bildar ledande och eftersträvaransvärda modeller för andra osäkra aktörer (Ahrne & Hedström, 1999). Denna ”frivilliga” isomorfism är inte lika stark som den tidigare nämnda (Deegman & Unerman, 2006).

Normativ isomorfism är en social process som skapas genom att företag inom samma organisatoriska fält anställer personal med likartad utbildning och liknande normer. Därmed skapas samma typ av normsystem (Ahrne & Hedström, 1999).

Det kan konstateras att det finns en stark institutionell press på verksamheterna från stat, yrkesgrupper, intressenter och andra organisationer, att de skall organisera sig efter vilka världsbilder, normer och regler dessa sprider. Inte minst när ett företag skall investera, utforma personalpolitik eller hitta samarbetspartners (Nygaard & Bengtsson, 2002).

4.3.1 Sarbanes-Oxley-lagen (SOX)

Lagen innebär att kraven skärps avseende rapportering och redovisning för att därmed återställa förtroendet på aktiemarknaden. Svenska företag som bjuder ut sina aktier på amerikanska börser omfattas av SOX. Lagen som är juridiskt tvingande att följa innebär ett krav på internkontrollrapportering. Om man bryter mot dessa regler medför det stränga straff (Svernlöv & Blomberg, 2003). Därför antages det utifrån den tvingande isomorfismen att SOX-bolagen är mer benägna att rapportera om den interna kontrollen.

Jämförelsevis har svenska företag noterade enbart i Sverige som lyder under den svenska Kodens och övergångsregler som gäller för året 2005 betydligt mildare krav på sig. Det krävs därför inte samma utförliga internkontrollrapportering (Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning, 2005 (d)).

Företag som följer SOX har därför troligen en högre ambition när det gäller att rapportera. Samtidigt antages det att utländska ägare förväntar sig en utförlig och ambitiös internkontrollrapportering av företag som är noterade på amerikanska börser och följer SOX.

Hypotes 7a: *Företag med krav ifrån SOX (Sarbanes-Oxley-lagen) har en mer omfattande internkontrollrapportering än företag knutna enbart till Kodregler.*

Hypotes 7b: *Företag med krav ifrån SOX (Sarbanes-Oxley-lagen) har en högre ambition i rapporteringen än företag knutna enbart till Kodregler.*

4.3.2 Företagens ålder

I uppsatsen antages att utifrån den normativa isomorfismen blir institutionaliseringen mer utbredd ju äldre företaget är. Företagen får med tiden väl inarbetade rutiner och en utökad erfarenhet. De kommer att besitta ett kapital och ett förtroende (legitimitet) vilket leder till en stabilitet som gör att företaget blir mer självgående. Behovet av internkontroll och rapporteringen av densamma känns inte lika angeläget.

Oerfarna, nyetablerade företag som växer snabbt har däremot behov av kapital för att utveckla sin verksamhet. För att förverkliga detta behöver de förutom själva kapitalet även ha ett förtroende hos intressenterna. Därför antages det här att med uttömmande och ambitiösa internkontrollrapporter över verksamheten hoppas man skapa intresse och förtroende hos investerare och kreditgivare. Kodens regler för internkontrollrapporteringen började tillämpas år 2005, vilket nya företag antages vara mer positivt inställda till att följa än äldre företag med etablerade beteendemönster.

Hypotes 8a: Ju yngre ett företag är desto mer omfattande är dess rapport om intern kontroll.

Hypotes 8b: Ju yngre ett företag är desto högre är dess ambition att rapportera om intern kontroll.

4.3.3 Branschtillhörighet

I uppsatsen antages att enligt den normativa isomorfismen kan likriktning förekomma i rapporteringen av den interna kontrollen på grund av att företag tillhör samma bransch.

Rapporter från företag tillhörande skilda branscher antages, som nämnts ovan (avsnitt 1.2), få olika utseende på grund av att Kodens regler är otydliga, bristfälliga och kan tolkas i flera riktningar. Principen ”följ eller förklara” och övergångsreglerna kan också bidra till olikheterna (Precht, 2006). Även avsaknaden av ett etablerat ramverk påverkar utseendet. För svenskt vidkommande finns det ännu ingen regel avseende användandet av något etablerat ramverk för intern kontroll (Svenskt Näringsliv och FAR, 2005).

Trots detta är det vanligaste internkontrollramverket som svenska börsnoterade bolag använder, COSOs ramverk (Molin & Billfalk, 2005). Det är det internationellt mest spridda ramverket och intar en unik position (Svenskt Näringsliv och FAR, 2005).

Enligt Mårtensson, ökar behovet av ett enhetligt ramverk för internkontroll med globaliseringen på företagsmarknaden. Intressenterna vill känna igen sig och inte tveka inför sina beslut om investeringar beroende på eventuella avvikelser i ett företags redovisning. Därför förväntar man sig att ett internationellt etablerat ramverk används (Precht, 2006).

***Hypotes 9a:** Företag i samma bransch har internkontrollrapporter som präglas av likformad utformning.*

***Hypotes 9b:** Företag i samma bransch har internkontrollrapporter som präglas av likformad ambition.*

***Hypotes 9c:** Företag i samma bransch har internkontrollrapporter som präglas av likartad omfattning.*

5 Empirisk metod

Kapitlet innefattar undersökningens metod som är en innehållsanalys omfattande såväl kvantitativ som kvalitativ analys av årsredovisningar. Insamlad data är både av primär och av sekundär natur. Vidare beskrivs det urval av bolag som gjorts och hur undersökningen har genomförts. Kapitlet avslutas med undersökningens validitet och reliabilitet.

5.1 Undersökningens metod

Syftet med uppsatsen är att förklara vilka faktorer som eventuellt påverkar internkontrollrapportens omfattning, utformning och ambition i rapporteringen.

Den empiriska metod som har använts är en så kallad innehållsanalys. Denna kan enligt Saunders et al. (2007) vara av såväl kvalitativ som kvantitativ art.

Dokumentstudie av företagens årsredovisningar har genomförts genom notering av mängden i internkontrollrapporterna (kvantitativ analys), samt genom en utvärdering av hur väl internkontrollrapporten innehållsmässigt följer Kodens regler samt Svenskt Näringslivs och FAR:s rekommendationer och vilken ambitionsnivå företagen visar (kvalitativ analys).

Anledningen till att dokumentstudie har valts, är att källinformationens innehåll är fastställd i årsredovisningarna. Därmed riskerar man inte bortfall av information som i till exempel en enkätstudie. Dock kan man å andra sidan inte ställa följdfrågor, som i en intervju, för att belysa uppkomna oklara källfaktorer.

5.2 Datainsamling

Den insamlade datan kan delas in i två grupper: primär- och sekundärdata.

Saunders et al. (2007) definierar primärdata som material insamlad specifikt för den aktuella undersökningen. Sekundärdata definierar Saunders et al. (2007) som data insamlat till ett annat ändamål.

För den här undersökningen har data från årsredovisningar för 2005 (sekundärdata) samlats in och undersökts. Informationen har hämtats från Bolagsfaktans, Stockholmsbörsens (OMX Group) och företagens hemsidor. Listan över företag som medtagits i undersökningen är lämnade av sekreteraren för Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning (se Bilaga 1).

Bearbetning och bedömning av informationen i årsredovisningarna har gjorts och bildar underlag för undersökningen (primärdata).

Tillförlitligheten i datamaterialet kan betraktas vara hög, om än en subjektiv bedömning har gjorts beträffande ambitionsnivån. Källmaterialet är ju publicerat och granskat av auktoriserade eller godkända revisorer.

5.3 Urval

Den svenska Koden för bolagsstyrning gäller för företag noterade på Stockholmsbörsens A-lista, samt för de bolag på O-listan som har ett marknadsvärde överstigande 3 miljarder. Dessa bolag måste enligt Koden upprätta en internkontrollrapport. I den här undersökningen har på grund av tidsskäl enbart bolag noterade på A-listan använts. Undersökningen omfattar totalt 45 företag enligt förteckningen över bolag vid årsskiftet 2005/2006.

5.4 Operationalisering

Empiriska observationer bör utgå ifrån teoretiska begrepp och modeller. Genom dessa observationer erhåller man mätbara värden som kan statistiskt prövas, så kallad operationalisering (Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2006).

För att kunna mäta och kontrollera variablerna har ett antal hypoteser sammanställts nedan. Med hjälp av dessa beskrivs olika situationer och förhållanden i företag som kan påverka rapporteringen av den interna kontrollen.

Två typer av hypoteser har använts. En som utgår ifrån kvantitativa variabler och en som utgår ifrån kvalitativa variabler. Dock sker mätningen av samtliga variabler i form av kvantitativa observationer, det vill säga de kvalitativa variablerna görs om till kvantitativa (se kodningsmallen i Bilaga 2).

5.4.1 Beroende variabler

- ✓ *Rapportens omfattning:* Mätvariabler som kan användas för att mäta rapportens omfattning kan exempelvis vara observation av hur många sidor i förhållande till totala antalet sidor i informationen som den interna kontrollen utgör (Axelsson & Bromée, 2006). I årsrapporten 2006 utgiven av Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning har Malmberg räknat enbart antalet sidor i företagets internkontrollrapportering. Mätning kan också ske genom att räkna antalet ord i internkontrollrapporten eller antalet ord i bolagsstyrningsrapporten, som avser internkontrollen om dessa inte är separata rapporter. I den här undersökningen har den sistnämnda mätmetodikerna använts.

Omfattningen av rapporteringen mäts genom att antalet ord i internkontrollrapporten eller antalet ord i avsnittet i bolagsstyrningsrapporten som avser internkontrollen räknas. Informationen om omfattningen har hämtats från årsredovisningar gällande 2005.

- ✓ *Ambitionsnivån:* Det har valts ut tre parametrar som skall mäta ambitionen i rapporterna. Varje parameter har delats in i tre skalsteg. Här har använts samma parametrar, som Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning har använt i sin årsrapport (2006 (f)), för att förklara ambitionsnivån i rapporterna.

- Verksamhetsanknytning (hur klart och tydlig anknytning till verksamheten redovisas)
- Transparens (hur lätt det är för utomstående att få en klar bild av företagets internkontroll)
- Innehållsrikedom (detaljrikedomen i internkontrollrapporten)

Förklaring till de tre ambitionsmått är:

Verksamhetsanknytning med en indelning där lägsta skalsteget, allmän formulering/standardisering (0 poäng) innebär att ingen eller mycket obetydlig koppling till verksamheten har gjorts. I stället har man ofta valt att i rapporteringen följa en standardformulering enligt Svenskt Näringsliv och FAR:s vägledning utan att direkt anknyta till verksamheten.

Skalsteg två, delvis verksamhetsanknuten (1 poäng), ges i mätningen när otydliga formuleringar används som inte klart anspelar på verksamheten.

Det högsta skalsteget, god verksamhetsanknytning (2 poäng), uppnår man när en klar och tydlig anknytning till verksamheten redovisas.

Transparens med en indelning där lägsta skalsteget, otydlig transparens (0 poäng), innebär att det är svårt för den utomstående att få en klar bild av företagets interna kontroll.

Precis som den första parametern tilldelas skalsteg två, delvis transparent (1 poäng), när informationen delvis är oklar och oprecis och därmed delvis oklar för den utomstående.

Det högsta skalsteget, tydlig transparens (2 poäng), ges när alla, inklusive den i företaget oiniterade, kan tydligt se upplägget av internkontrollen.

Innehållsrikedom med en indelning där lägsta skalsteget, odetaljerad (0 poäng), innebär att få eller inga detaljer om intern kontroll beskrivs i rapporten.

Vid ett mellanting där en viss detaljering förekommer men en oklar sådan, tilldelas skalsteg två, delvis detaljerad (1 poäng).

Med riklig information och detaljerad beskrivning i internkontrollen tilldelas skalsteg tre, detaljrik (2 poäng), i undersökningen.

Varje bolag kan få mellan 0 och 6 poäng för ambitionen i internkontrollrapporterna.

I tabeller i Bilaga 3 har dessa poäng för ambition delats in i tre grupper:

låg = 0 – 1 poäng, medel = 2 – 4 poäng och hög = 5 – 6 poäng.

För att underlätta testningen har dessa ambitionsnivåer kodats om, så att:

låg = 0 poäng, medel = 1 poäng och hög = 2 poäng.

Anledningen till att en tregradig skala har använts är att förenkla översikten för läsaren.

För att uppnå ett mer detaljerat resultat har ambitionen även testats med en högre upplösning (sjugradig skala).

Informationen om variablerna har hämtats från årsredovisningar gällande 2005.

- ✓ *Utformningen:* För att fastställa om hypotesens påstående är riktigt har nedanstående frågeställningar undersökts. Om frågan besvaras med ja, tilldelas företaget värdet ett (1), i annat fall värdet noll (0). Därmed har en kvantitativ mätning kunnat göras.
- Har företaget en fristående rapport eller ingår rapporteringen av den interna kontrollen i bolagsstyrningsrapporten?
 - Använder företaget COSO-ramverkets indelning?
 - Rapporterar företagen i sina rapporter om hur internkontrollen har fungerat (enligt Kodens regler 3.7.2)?
 - Omfattar rapporten beskrivning av internkontrollen (enligt Kodens regler 3.7.2)?
 - Är rapporten granskad av revisor (enligt Kodens regler 3.7.2)?
 - Har företaget en särskild granskningsfunktion (internrevision) eller om denna saknas, har man förklarat detta (enligt Kodens regler 3.7.3)?

Informationen om dessa parametrar har hämtats från bolagens årsredovisningar för 2005.

5.4.2 Oberoende variabler

Följande hypoteser har använts i undersökningen:

***Hypotes 1a:* Företagsledningens aktieinnehav leder till att internkontrollrapportens omfattning ökar.**

***Hypotes 1b:* Företagsledningens aktieinnehav leder till att ambitionen att rapportera ökar.**

För att mäta företagsledningens aktieinnehav har följande variabler använts:

- ✓ finns aktie/aktierelaterade incitamentprogram för ledningen
- ✓ äger verkställande direktör, styrelseordförande eller revisionsutskottets ordförande aktier i företaget
- ✓ koncernledningens totala aktieinnehav i förhållande till företagets alla aktier

Informationen om dessa variabler har hämtats ur årsredovisningar för 2005.

Hypotes 2a: Företag med splittrad ägarstruktur har mer omfattande internkontrollrapportering jämfört med företag som har en koncentrerad ägarstruktur.

Hypotes 2b: Företag med splittrad ägarstruktur har en högre ambition jämfört med företag som har en koncentrerad ägarstruktur.

I den här undersökningen har ägarstrukturen definierats på två olika sätt, dels enligt La Portas et al. (1999) undersökning av den amerikanska marknaden, där man anser att ett företag har en koncentrerad ägarstruktur om dess störste aktieägare har mer än 20 % av det totala aktievärdet, och dels explicit i den här undersökningen där de tre största ägarnas andelar har noterats. Dessutom har hänsyn tagits både till kapital- och röstandel. Det bör noteras att kapital- och röstandel inte behöver representera samma ägare.

Sammanfattningsvis har följande variabler använts:

- ✓ koncentrerat ägande enligt kapitalandelen (största ägaren > 20 %)
- ✓ koncentrerat ägande enligt röstandelen (största ägaren > 20 %)
- ✓ summa kapitalandel hos de tre största ägarna
- ✓ summa röstandel hos de tre största ägarna

Information om ägarstrukturen har hämtats i bolagens årsredovisningar för 2005.

Hypotes 3a: Omfattningen av rapporteringen av den interna kontrollen är större i ett företag där det finns revisionsutskott, jämfört med ett företag som saknar revisionsutskott.

Hypotes 3b: Ambitionen i rapporteringen av den interna kontrollen är högre i ett företag där det finns revisionsutskott, jämfört med ett företag som saknar revisionsutskott.

Information om företagen har revisionsutskott eller ej framgår av årsredovisningar för 2005.

Hypotes 4a: Internkontrollrapportens omfång är större i företag som har en särskild granskningsfunktion (internrevision), jämfört med ett företag som saknar en sådan.

Hypotes 4b: Ambitionen i rapporteringen är större i ett företag som har en särskild granskningsfunktion (internrevision), jämfört med ett företag som saknar en sådan.

Information om företag har internrevision eller inte har hämtats ur redovisningar för 2005.

Hypotes 5a: Ju mer kompetens styrelsen har, desto mer omfattande blir internkontrollrapporteringen.

Hypotes 5b: Ju mer kompetens styrelsen har, desto högre är ambitionen i rapporteringen.

Styrelsens kompetens definieras genom att:

- ✓ räkna styrelsens totala antal uppdrag i andra styrelser (medeltal)
- ✓ beräkna styrelsens medelålder
- ✓ beräkna medeltalet av styrelsemedlemmarnas mandattid

Information om detta har hämtats från årsredovisningar för 2005.

Hypotes 6a: Ju större företag desto mer omfattande är internkontrollrapporten.

Hypotes 6b: Ju större företag desto högre är ambitionen i rapporteringen.

Här kan man använda sig av olika måttstockar avseende företagets storlek:

- ✓ bolagens antal anställda (medeltal)
- ✓ bolagens omsättning
- ✓ bolagens balansomslutning
- ✓ bolagens marknadsvärde (mäts genom att multiplicera antalet aktier med aktuellt aktiepris)

Börskurs och därmed marknadsvärde torde vara det mest lämpliga sättet att mäta företagets storlek på, eftersom intressenterna har störst intresse i detta. Likväl har i den här undersökningen valts att även utvärdera de övriga 3 parametrarna.

Information om dessa variabler har hämtats från årsredovisningar för 2005 och från Stockholmsbörsens hemsida (OMX Group, 2006 (a)).

Hypotes 7a: Företag med krav ifrån SOX (Sarbanes-Oxley-lagen) har en mer omfattande internkontrollrapportering än företag knutna enbart till Kodregler.

Hypotes 7b: Företag med krav ifrån SOX (Sarbanes-Oxley-lagen) har en högre ambition i rapporteringen än företag knutna enbart till Kodregler.

Information om bolagen måste följa SOX regler eller bara Kodens regler har hämtats ur årsredovisningar för 2005.

Hypotes 8a: Ju yngre ett företag är desto mer omfattande är dess rapport om intern kontroll.

Hypotes 8b: Ju yngre ett företag är desto högre är dess ambition att rapportera om intern kontroll.

Information om bolagens etableringsår har hämtats från Bolagsfaktans eller företagens hemsidor samt från årsredovisningar för 2005.

Hypotes 9a: Företag i samma bransch har internkontrollrapporter som präglas av likformad utformning.

Hypotes 9b: Företag i samma bransch har internkontrollrapporter som präglas av likformad ambition.

Hypotes 9c: Företag i samma bransch har internkontrollrapporter som präglas av likartad omfattning.

Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning har i sin årsrapport (2006 (f)) följt upp bolagens rapportering av internkontrollen under det första verksamhetsåret som Koden har gällt. I sin undersökning har de delat in bolagen efter noteringarna på Stockholmsbörsens A- och O-lista. I enlighet med ovanstående hypotes görs en liknande mätning. Här har dock företagen indelats efter branschtillhörighet för att ta reda på om det finns någon likhet mellan företagen inom samma bransch när det gäller rapporteringen av den interna kontrollen.

Följande indelning har gjorts enligt Stockholmsbörsens branschindelning (OMX Group, 2006 (c)):

- ✓ material
- ✓ industrivaror och tjänster
- ✓ sällanköpsvaror och tjänster
- ✓ dagligvaror
- ✓ hälsovård
- ✓ finans och fastighet
- ✓ informationsteknik
- ✓ telekomoperatörer

5.5 Validitet och reliabilitet

Enligt Saunders et al. (2007) är validitet och reliabilitet två viktiga undersökningsutformningar som minskar felaktigheter i svaren i utvärderingen.

Validiteten mäter i vilken omfattning datainsamlingsmetoden mäter det som avses (Saunders et al., 2007). Vid undersökningen skall man naturligtvis eftersträva så hög validitet som möjligt. I undersökningsmetodiken har, som nämnts ovan, använts innehållsanalys som är mer tillförlitlig, vad beträffar datainformationen, jämfört med en intervjumetodik eller liknande. Därigenom har undersökningens validitet ökat.

Reliabilitet innebär enligt Saunders et al. (2007) att undersökningen kan repeteras av oberoende personer och ett entydigt resultat erhållas.

Informationsunderlaget, det vill säga årsredovisningarna, torde vara pålitligt eftersom de är granskade av auktoriserade eller godkända revisorer. Däremot kan man naturligtvis inte räkna bort möjligheten att felaktigheter uppkommer på grund av den mänskliga faktorn såväl vad gäller data, datainsamling som behandling och utvärdering av densamma.

Mätningen av antalet ord är en objektiv observation, medan de kvalitativa analyserna av ambition och utformning kan vara mer öppna för en subjektiv tolkning. Det vill säga man uppnår högre reliabilitet med kvantitativ analys.

Genom att vara noggrann i att följa den metodiska utformningen av undersökningen kan man emellertid även i den kvalitativa analysen nå både en hög reliabilitet och en hög validitet.

6 Analys

Kapitlet innefattar analyser som har genomförts i statistikprogrammet SPSS med medföljande kommentarer.

Först genomfördes Kolmogorov-Smirnov test och Liljefors-korrelation för att se vilka variabler som var normalfördelade. Testen visade att de flesta variabler inte var normalfördelade. Vid normalfördelade variabler har parametriska tester använts. Men eftersom antalet observationer är litet, 45 st., har även icke-parametriska tester genomförts. Om variablerna inte har varit normalfördelade har bara icke-parametriska tester genomförts.

De parametriska tester som har använts är:

T-test för att prova skillnaden i medelvärden mellan två grupper,

Variansanalys (Anova) för att testa skillnader i medelvärden om det finns fler än två grupper,

Pearsons r för att testa om det finns linjärt samband (korrelation) mellan två variabler,

De icke-parametriska tester som har använts är:

Mann-Whitney test för att jämföra två gruppers medeltal,

Kruskal-Wallis test för att jämföra fler än två medelvärden,

Spearman's rho testar om det finns linjärt samband (korrelation) mellan två variabler.

Binomial test för att testa om observerade värden på en dikotom variabel stämmer överens med förväntade värden i en binomial fördelning (Aronsson, 1999).

För att inte svaga samband skall komma bort i undersökningen har signifikansnivån på 10 % (svag signifikans) också medtagits.

6.1 Hypotesprövning

I undersökningen har tre typer av hypoteser använts för att uppskatta ambitionsnivån, omfattningen och utformningen av rapporteringen.

Hypotes 1-8 (a-hypoteser): avser vad som eventuellt kan förklara internkontrollrapportens omfattning.

Hypotes 1-8 (b-hypoteser): avser vad som eventuellt kan förklara ambitionsnivån vid rapporteringen. Ambitionen i tabeller nedan har indelats i en skala från 0 till 6. I Bilaga 3 har ambitionen däremot indelats i kategorierna: låg (0-1 poäng = 0 poäng), medel (2-4 poäng = 1 poäng) och hög (5-6 poäng = 2 poäng).

Hypotes 9: avser en prövning om det finns isomorfism inom samma bransch när det gäller

- (a): rapportens utformning,
- (b): ambitionen i rapporteringen,
- (c): rapportens omfattning.

I texten nedan kommenteras även tabeller som finns i Bilaga 3.

6.1.1 Hypotes 1

För att mäta ledningens aktieinnehav, har följande variabler använts:

- ✓ finns det aktier eller aktierelaterade incitamentprogram för ledningen,
- ✓ har VD, styrelseordförande eller revisionsutskottsordförande aktier i företaget,
- ✓ storleken av ledningens aktieandel.

Hypotes 1a: Företagsledningens aktieinnehav leder till att internkontrollrapportens omfattning ökar.

Tabell 6.1 Omfattningen i relation till incitamentprogram

Incitamentprogram (aktier/aktierelaterade)	Medelantal				
	Antal ftg.	ord	St.avv.	Min.	Max.
Förekommer	26	680,6	362,3	152	1 552
Förekommer inte	19	617,2	290,4	145	1 116
Totalt antal ftg.	45				
T-test:	t-värde: -0,628 Sig. 0,533				
Mann-Whitney:	Sig. 0,654				

Företag som har incitamentprogram har i genomsnitt 60 fler ord i sin rapport än de som inte har det. Det finns ingen större skillnad mellan standardavvikelsevärdena mellan grupperna. Varken t-testet eller Mann-Whitney visar på signifikans.

Tabell 6.2 Omfattningen i relation till ledningens aktieinnehav

Aktier hos VD, styrelse-, revisionsutskottsordförande	Medelantal				
	Antal ftg.	ord	St.avv.	Min.	Max.
Finns	43	647,2	337,2	145	1 552
Finns inte	2	795,5	160,5	682	909
Totalt antal ftg.	45				
T-test:	t-värde: 0,613 Sig. 0,543				
Mann-Whitney:	Sig. 0,424				

Företag där VD, styrelse- eller revisionsutskottsordförande har aktier har i genomsnitt 150 ord kortare interkontrollrapporter. Standardavvikelsesiffran skiljer sig mellan grupperna men man bör beakta att det finns bara två företag där ledningen inte har aktier.

Varken t-testet eller Mann-Whitney visar på signifikans.

Tabell 6.3 Korrelation och regression mellan ledningens aktieandel och internkontrollrapportens omfattning

		Ledningens aktieandel (%)
Antal ord	Pearson korrelation	-0,235
	Sig.	0,121
	Spearman's rho	-0,147
	Sig.	0,335
	Antal ftg.	45

Varken Pearson's r eller Spearman's rho visar någon korrelation mellan antalet ord i rapporten och ledningens aktieandel.

Hypotes 1b: Företagsledningens aktieinnehav leder till att ambitionen att rapportera ökar.

Tabell 6.4 Ambition i relation till incitamentprogram

Incitamentprogram (aktier/ aktierelaterade)	Ambition (antal poäng)							Total antal ftg.
	0	1	2	3	4	5	6	
Förekommer	2 7,7%	4 15,4%	0 0,0%	4 15,4%	1 3,8%	8 30,8%	7 26,9%	26
Förekommer inte	1 5,3%	0 0,0%	3 15,8%	5 26,3%	2 10,5%	3 15,8%	5 26,3%	19
Totalt antal ftg.	3 6,7%	4 8,9%	3 6,7%	9 20,0%	3 6,7%	11 24,4%	12 26,7%	45
Mann-Whitney:	Sig. 0,823							

58 % av bolagen som har hög ambitionsnivå (5-6 poäng) har incitamentprogram. Det icke-parametriska testet (Mann-Whitney) visar ingen signifikans.

Mann-Whitney testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 1 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,781).

Tabell 6.5 Ambition i relation till ledningens aktieinnehav

Aktier hos VD, styrelse-, revisionsutskottsordförande	Ambition (antal poäng)							Totalt antal ftg.
	0	1	2	3	4	5	6	
Finns	3 7,0%	4 9,3%	3 7,0%	9 20,9%	2 4,7%	10 23,3%	12 27,9%	43
Finns inte	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 50,0%	1 50,0%	0 0,0%	2
Totalt antal ftg.	3 6,7%	4 8,9%	3 6,7%	9 20,0%	3 6,7%	11 24,4%	12 26,7%	45
Mann-Whitney:	Sig. 0,891							

Det finns bara två företag där VD, styrelse-, revisionsutskotts ordförande inte har aktier i företaget. De företag där VD, styrelse-, revisionsutskotts ordförande har aktier har en hög ambitionsnivå (5-6 poäng) när det gäller att rapportera om den interna kontrollen.

Mann-Whitney testet visar ingen signifikans.

Mann-Whitney testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 2 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,891).

Tabell 6.6 Ambition i relation till ledningens aktieandel

Ambition (antal poäng)	Ledningens aktieandel				
	Antal ftg.	(medel) (%)	St.avv.	Min.	Max.
0	3	10,92	9,07	2,11	20,22
1	4	0,27	0,15	0,06	0,41
2	3	6,44	10,68	0,07	18,78
3	9	1,37	1,71	0,02	4,11
4	3	4,15	6,61	0,00	11,78
5	11	1,22	1,62	0,00	5,02
6	12	1,08	1,56	0,01	5,34
Totalt antal ftg.	45				
Kruskal-Wallis:	Sig. 0,368				
Spearman's rho:	-0,172 Sig. 0,258				

Företag med den högsta aktieandelen hos ledningen har inte den högsta ambitionen att rapportera. Ledningens aktieandel är varierande mellan företagen, vilket standardavvikelsen visar. Kruskal-Wallis testet visar ingen signifikans. Spearman's rho visar ingen korrelation.

Kruskal-Wallis där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 3 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,525).

Testerna visar att både a- och b- hypotesen kan falsifieras. Det vill säga ledningens aktieinnehav påverkar varken rapportens omfattning eller ambitionsnivå.

6.1.2 Hypotes 2

För att mäta om ägarstrukturen är koncentrerad eller splittrad har fyra variabler använts:

- ✓ koncentrerat ägande enligt kapitalandelen (största ägaren >20 %)
- ✓ koncentrerat ägande enligt röstandelen (största ägaren >20 %)
- ✓ summa kapitalandel hos de tre största ägarna
- ✓ summa röstandel hos de tre största ägarna.

Här bör det observeras att kapital- och röstandelen inte behöver representera samma ägare.

Hypotes 2a: Företag med splittrad ägarstruktur har mer omfattande internkontrollrapportering jämfört med företag som har en koncentrerad ägarstruktur.

Tabell 6.7 Omfattningen i relation till ägarstrukturen (kapitalandel)

Koncentrerat ägande enl. kapitalandelen (>20%)	Medelantal				
	Antal ftg.	ord	St.avv.	Min.	Max.
Ja	14	556,6	360,7	145	1 116
Nej	31	697,7	314,1	168	1 552
Totalt antal ftg.	45				
T-test:	t-värde: 1,332 Sig. 0,190				
Mann-Whitney:	Sig. 0,211				

Företag som har koncentrerat ägande enligt kapitalandelen (största ägaren >20 %) har i genomsnitt 140 ord färre i sina rapporter än företag som inte har koncentrerat ägande. Standardavvikelseerna skiljer sig inte så mycket mellan dessa två grupper. Ingen signifikans råder enligt Mann-Whitney och t-testen.

Tabell 6.8 Omfattningen i relation till ägarstrukturen (röstandel)

Koncentrerat ägande enl. röstandelen (>20%)	Medelantal				
	Antal ftg.	ord	St.avv.	Min.	Max.
Ja	26	666,7	328,5	145	1 265
Nej	19	636,3	344,4	152	1 552
Totalt antal ftg.	45				
T-test:	t-värde: -0,300 Sig. 0,765				
Mann-Whitney:	Sig. 0,739				

Det råder ingen skillnad mellan grupperna när man ser på antalet ord och standardavvikelse. Varken t-testet eller Mann-Whitney visar på signifikans.

Tabell 6.9 Korrelation och regression mellan omfattningen och ägarkoncentrationen

		Summa kapitalandel, de tre största ägare (%)	Summa röstandel, de tre största ägare (%)
Antal ord	Pearson korrelation	-0,168	-0,046
	Sig.	0,270	0,762
	Spearman's rho	-0,194	0,061
	Sig.	0,201	0,691
Antal ftg.		45	

Summa kapitalandel hos de tre största ägarna: varken Pearson r eller Spearman's rho visar någon korrelation mellan antalet ord i rapporten och summa kapitalandel hos de tre största ägarna.

Summa röstandel hos de tre största ägarna: ingen av testerna visar någon korrelation mellan antalet ord i rapporten och summa röstandel hos de tre största ägarna.

Hypotes 2b: Företag med splittrad ägarstruktur har en högre ambition jämfört med företag som har en koncentrerad ägarstruktur.

Tabell 6.10 Ambition i relation till ägarkoncentrationen (kapitalandel)

Koncentrerat ägande enl. kapitalandelen (>20%)	Ambition (antal poäng)							Totalt antal ftg.
	0	1	2	3	4	5	6	
Ja	2 14,3%	2 14,3%	2 14,3%	2 14,3%	1 7,1%	0 0,0%	5 35,7%	14
Nej	1 3,2%	2 6,5%	1 3,2%	7 22,6%	2 6,5%	11 35,5%	7 22,6%	31
Totalt antal ftg.	3 6,7%	4 8,9%	3 6,7%	9 20,0%	3 6,7%	11 24,4%	12 26,7%	45
Mann-Whitney:	Sig. 0,310							

58 % av dem som har hög ambition (5-6 poäng) har inte koncentrerat ägande enligt kapitalandelen. Motsvarande siffra för företag som har koncentrerat ägande är 36 %.

Enligt det icke-parametriska testet råder det ingen signifikans mellan ambitionsnivån och ägarkoncentrationen (kapitalandel).

Mann-Whitney testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 4 i Bilaga 3) visar signifikans (Sig. 0,100) på 10 % nivå.

Tabell 6.11 Ambition i relation till ägarkoncentrationen (röstandel)

Koncentrerat ägande enl. röstandelen (>20%)	Ambition (antal poäng)							Totalt antal ftg.
	0	1	2	3	4	5	6	
Ja	2 7,7%	2 7,7%	2 7,7%	4 15,4%	3 11,5%	3 11,5%	10 38,5%	26
Nej	1 5,3%	2 10,5%	1 5,3%	5 26,3%	0 0,0%	8 42,1%	2 10,5%	19
Totalt antal ftg.	3 6,7%	4 8,9%	3 6,7%	9 20,0%	3 6,7%	11 24,4%	12 26,7%	45
Mann-Whitney:	Sig. 0,385							

53 % av dem som har hög ambition (5-6 poäng) har inte koncentrerat ägande enligt kapitalandelen. Motsvarande siffra för företag som har koncentrerat ägande är 51 %.

Enligt Mann-Whitney råder det ingen signifikans mellan ambitionsnivån och ägarkoncentrationen (röstandel).

Mann-Whitney testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 5 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,899).

Tabell 6.12 Ambition i relation till ägarkoncentrationen

Ambition (antal poäng)	Summa kapitalandel, de tre största ägare (%)					Summa röstandel, de tre största ägare (%)			
	Antal ftg.	(medel)	St.avv.	Min.	Max.	(medel)	St.avv.	Min.	Max.
0	3	35,51	9,76	24,90	44,10	50,17	16,87	30,70	60,30
1	4	28,33	6,35	20,50	36,00	32,33	13,08	19,00	50,00
2	3	36,65	13,21	22,90	49,30	49,78	27,08	22,90	77,10
3	9	32,75	20,77	14,20	75,40	41,36	30,71	14,20	93,30
4	3	49,10	36,32	26,50	91,00	67,57	20,34	54,50	91,00
5	11	23,28	8,98	9,80	42,50	31,31	6,29	21,00	41,30
6	12	33,05	13,91	14,60	61,50	45,70	11,30	24,50	61,60
Totalt antal ftg.	45								
Kruskal-Wallis:	Sig. 0,382 (kapital) Sig. 0,057 (röst)								
Spearman's rho:	-0,086 Sig. 0,577 (kapital) 0,098 Sig. 0,523 (röst)								

Koncentrerat ägande enligt kapitalandelen: ingen signifikans råder enligt Kruskal-Wallis testet. Enligt Spearman's rho finns det ingen korrelation.

Kruskal-Wallis testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 6 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,486).

Koncentrerat ägande enligt röstandelen: det icke-parametriska testet (Kruskal-Wallis) visar en svag signifikans på 10 % nivån. Spearman's rho visar dock ingen korrelation.

Kruskal-Wallis testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 6 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,928).

Testen visar att a- hypotesen kan falsifieras, men däremot kan man inte falsifiera b- hypotesen avseende röstandelen, eftersom det finns en svag signifikans på 10 % nivån.

6.1.3 Hypotes 3

Hypotes 3a: Omfattningen av rapporteringen av den interna kontrollen är större i ett företag där det finns revisionsutskott, jämfört med ett företag som saknar revisionsutskott.

Tabell 6.13 Omfattningen i relation till revisionsutskott

Revisionsutskott	Medelantal				
	Antal ftg.	ord	St.avv.	Min.	Max.
Finns	41	663,7	343,2	145	1 552
Finns inte	4	552,8	169,2	394	771
Totalt antal ftg.	45				
T-test:	t: -0,634 Sig.0,529				
Mann-Whitney:	Sig. 0,577				

Företag som har revisionsutskott redovisar i genomsnitt ca 100 ord mer än de som saknar revisionsutskott. Värdet på standardavvikelsen pekar på stor spridning inom grupperna, dock med en betydligt lägre spridning inom gruppen som saknar revisionsutskott. Antalet företag som saknar revisionsutskott är förhållandevis få. Varken det parametriska (t-test) eller det icke-parametriska (Mann-Whitney) testet visar på en signifikant skillnad mellan medelvärdena.

Hypotes 3b: Ambitionen i rapporteringen av den interna kontrollen är högre i ett företag där det finns revisionsutskott, jämfört med ett företag som saknar revisionsutskott.

Tabell 6.14 Ambition i relation till revisionsutskott

Revisionsutskott	Ambition (antal poäng)							Totalt antal ftg.
	0	1	2	3	4	5	6	
Finns	3	4	2	8	2	10	12	41
	7,3%	9,8%	4,9%	19,5%	4,9%	24,4%	29,3%	
Finns inte	0	0	1	1	1	1	0	4
	0,0%	0,0%	25,0%	25,0%	25,0%	25,0%	0,0%	
Totalt antal ftg.	3	4	3	9	3	11	12	45
	6,7%	8,9%	6,7%	20,0%	6,7%	24,4%	26,7%	
Mann-Whitney:	Sig. 0,475							

54 % av företag som har revisionsutskott har hög ambitionsnivå (5-6 poäng). Motsvarande siffra bland företag som saknar revisionsutskott är 25 %. Mann-Whitney testet visar ingen signifikant skillnad mellan variabler.

Mann-Whitney testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 7 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,631).

Testerna visar att både hypotes 1a- och b- kan falsifieras. Det vill säga om företagen har ett revisionsutskott eller ej påverkar varken omfattningen av rapporten eller ambitionsnivån.

6.1.4 Hypotes 4

Hypotes 4a: Internkontrollrapportens omfång är större i företag som har en särskild granskningsfunktion (internrevision), jämfört med ett företag som saknar en sådan.

Tabell 6.15 Omfattningen i relation till internrevision

Särskild granskningsfunktion (internrevision)	Antal	Medelantal			
	ftg.	ord	St.avv.	Min.	Max.
Finns	25	728,6	289,3	275	1 265
Finns inte	20	560,4	364,1	145	1 552
Totalt antal ftg.	45				
T-test:	t-värde: -1,728 Sig. 0,091				
Mann-Whitney:	Sig. 0,046				

Företag som har internrevision har i genomsnitt ca 170 fler ord i sina rapporter. Standardavvikelsen visar en jämn spridning av antalet ord inom grupperna. Enligt t-testet finns det en svag signifikans på 10 % nivå och signifikans på 5 % nivå enligt Mann-Whitney testet.

Hypotes 4b: Ambitionen i rapporteringen är större i ett företag som har en särskild granskningsfunktion (internrevision), jämfört med ett företag som saknar en sådan.

Tabell 6.16 Ambition i relation till internrevision

Särskild granskningsfunktion (internrevision)	Ambition (antal poäng)							Totalt antal ftg.
	0	1	2	3	4	5	6	
Finns	0	2	0	5	1	9	8	25
	0,0%	8,0%	0,0%	20,0%	4,0%	36,0%	32,0%	
Finns inte	3	2	3	4	2	2	4	20
	15,0%	10,0%	15,0%	20,0%	10,0%	10,0%	20,0%	
Totalt antal ftg.	3	4	3	9	3	11	12	45
	6,7%	8,9%	6,7%	20,0%	6,7%	24,4%	26,7%	
Mann-Whitney:	Sig. 0,020							

68 % av företagen som har internrevision har hög ambitionsnivå (5-6 poäng). Motsvarande siffra för företag som ej har internrevision är 30 %. Företag med låg ambition (0-1 poäng) har i allmänhet inte internrevision. Enligt det icke-parametriska testet finns signifikans på 5 % nivån.

Mann-Whitney testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 8 i Bilaga 3) visar också en signifikans (Sig. 0,011) på 5 % nivå.

Testen visar att företag med en särskild granskningsfunktion (internrevision) har mer omfattande rapporter och högre ambitionsnivå när det gäller att rapportera om företagets internkontroll. Det vill säga att varken a- eller b-hypotesen kan falsifieras.

6.1.5 Hypotes 5

Styrelsens kompetens mäts genom att notera:

- ✓ antalet andra styrelseuppdrag
- ✓ styrelsemedlemmars ålder
- ✓ mandattid.

Hypotes 5a: Ju mer kompetens styrelsen har, desto mer omfattande blir internkontrollrapporteringen.

Tabell 6.17 Omfattningen i relation till styrelsekompetensen

		Andra styrelseuppdrag (medel)	Styrelsemedlemmarnas ålder (medel)	Mandattid (medel)
Antal ord	Pearson korrelation	-0,102	-0,063	0,086
	Sig.	0,504	0,682	0,573
	Spearman's rho	-0,019	-0,071	0,029
	Sig.	0,901	0,642	0,852
	Antal ftg.	45		

Andra styrelseuppdrag: varken Pearson r eller Spearman's rho visar någon korrelation mellan antalet ord i rapporten och andra styrelseuppdrag.

Styrelsemedlemmarnas ålder: inget av testerna visar någon signifikans avseende korrelation mellan antalet ord i rapporten och styrelsemedlemmarnas ålder.

Mandattid: inget av testerna visar någon signifikans avseende korrelationen mellan antalet ord i rapporten och styrelsemedlemmarnas mandattid.

Hypotes 5b: Ju mer kompetens styrelsen har, desto högre är ambitionen i rapporteringen.

Tabell 6.18 Ambition i relation till styrelsemedlemmarnas kompetens

Ambition (antal poäng)	Andra					Styrelse-			
	Antal ftg.	styrelseuppdrag (medel)	St.avv.	Min.	Max.	medlemmarnas ålder (medel)	St.avv.	Min.	Max.
0	3	2,89	0,64	2,30	3,60	54,92	2,76	51,80	57,10
1	4	4,11	1,36	3,10	6,00	57,24	1,99	55,30	59,30
2	3	4,22	0,95	3,20	5,00	53,96	2,24	51,40	55,60
3	9	2,96	1,08	1,40	4,80	53,70	3,50	49,00	58,50
4	3	3,13	1,24	2,10	4,50	54,87	2,32	53,10	57,50
5	11	3,48	0,69	2,20	4,80	55,26	2,76	51,00	59,80
6	12	3,48	0,97	2,20	5,30	54,68	3,53	48,80	61,10
Totalt antal ftg.	45								
Kruskal-Wallis:	Sig. 0,305 (uppdrag) Sig. 0,576 (ålder)								
Spearman's rho:	0,028 Sig. 0,857 (uppdrag) -0,070 Sig. 0,648 (ålder)								

Andra styrelseuppdrag: enligt Kruskal-Wallis råder ingen signifikans och ingen korrelation enligt Spearman's rho.

Kruskal-Wallis testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 9 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,621).

Styrelsemedlemmarnas ålder: enligt Kruskal-Wallis råder det ingen signifikans och ingen korrelation enligt Spearman's rho.

Kruskal-Wallis testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 9 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,230).

Tabell 6.19 Ambition i relation till styrelsemedlemmarnas kompetens

Ambition (antal poäng)	Mandattid				
	Antal ftg.	(medel)	St.avv.	Min.	Max.
0	3	5,42	2,68	2,80	8,10
1	4	5,61	0,77	4,50	6,30
2	3	5,47	3,25	1,80	8,00
3	9	4,18	1,42	1,70	6,20
4	3	6,98	4,86	1,80	11,40
5	11	4,65	2,10	1,70	9,00
6	12	5,50	1,78	2,80	8,30
Totalt antal ftg.	45				
Kruskal-Wallis: Sig. 0,595					
Spearman's rho: 0,023 Sig. 0,883					

Mandattid: inte heller här finns någon signifikans. Det finns ingen korrelation enligt Spearman's rho.

Kruskal-Wallis testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 9 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,705).

Tester visar att både a- och b- hypotesen kan falsifieras. Det vill säga styrelsemedlemmarnas kompetens har ingen påverkan på internkontrollrapportens omfattning eller ambitionsnivå.

6.1.6 Hypotes 6

Företagens storlek mäts genom variablerna:

- ✓ antalet anställda
- ✓ omsättning
- ✓ balansomslutning
- ✓ marknadsvärde.

Hypotes 6a: Ju större företag desto mer omfattande är internkontrollrapporten.

Tabell 6.20 Korrelation och regression mellan företagens storlek och omfattning

		Antal anställda (medeltal)	Omsättning (MSEK)	Balansomslutning (MSEK)	Marknadsvärde (MSEK)
Antal ord	Pearson korrelation	0,411	0,092	0,016	0,174
	Sig.	0,005	0,546	0,918	0,253
	Spearman's rho	0,160	0,201	0,220	0,194
	Sig.	0,295	0,185	0,146	0,201
Antal ftg.		45			

Antal anställda: Pearson korrelationen visar att det finns signifikans på 1 % nivån. Det icke-parametriska Spearman's rho visar ingen korrelation mellan antalet ord i rapporten och antalet anställda.

Omsättning: inget av testerna visar någon signifikans mellan antalet ord i rapporten och bolagens omsättning.

Balansomslutning: inget av testerna visar på signifikans mellan antalet ord i rapporten och bolagens tillgångar.

Marknadsvärde: inget av testerna visar på signifikans mellan antalet ord i rapporten och bolagens marknadsvärden.

Hypotes 6b: Ju större företag desto högre är ambitionen i rapporteringen.

Tabell 6.21 Ambition i relation till företagens storlek

Ambition (antal poäng)	Antal ftg.	Medelantal		Medelomsättning					
		anställda	St.avv.	Min.	Max.	(MSEK)	St.avv.	Min.	Max.
0	3	3 536	2 271,4	1 817	6 111	5 654,7	3 720,1	2 269	9 637
1	4	46 733	33 304,8	1 177	81 184	119 069,5	93 242,9	15 228	240 559
2	3	5 197	560,9	4 868	5 845	9 878,0	5 710,5	5 435	16 319
3	9	8 262	9 319,5	122	29 869	16 632,8	20 170,5	303	63 328
4	3	5 043	3 795,7	919	8 390	9 998,1	8 056,5	2 333	18 396
5	11	24 915	23 058,2	952	69 523	53 259,3	52 327,8	2 017	151 821
6	12	32 367	59 478,8	139	216 987	33 257,5	28 200,6	2 826	87 661
Totalt antal ftg.	45								
Kruskal-Wallis:	Sig. 0,317 (anställda)								
	Sig. 0,043 (oms.)								
Spearman's rho:	0,141 Sig. 0,354 (anställda)								
	0,157 Sig. 0,303 (oms.)								

Antal anställda: Antalet anställda är mycket varierande mellan företagen, vilket standardavvikelsen visar. Kruskal-Wallis testet visar ingen signifikans i förhållandet mellan ambitionsnivå och antal anställda. Spearman's rho visar ingen korrelation.

Kruskal-Wallis testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 10 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,156).

Omsättning: Även här är spridningen stor. Kruskal-Wallis testet visar en signifikans på 5 % nivån. Spearman's rho visar ingen korrelation.

Kruskal-Wallis testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 10 i Bilaga 3) visar en signifikans (Sig. 0,069) på 10 % nivå.

Tabell 6.22 Ambition i relation till företagets storlek

Ambition (antal poäng)	Balans- omslutning				Marknads- värde				
	Antal ftg.	(medel) (MSEK)	St.avv.	Min.	Max.	(medel) (MSEK)	St.avv.	Min.	Max.
0	3	7 638,7	9 573,2	1 220	18 642	6 742,2	7 896,5	1 309	15 800
1	4	129 456,8	91 987,9	54 161	257 135	79 173,8	54 014,0	40 910	158 063
2	3	13 919,0	15 835,1	4 032	32 183	9 949,5	11 154,3	1 437	22 577
3	9	191 649,3	521 457,4	315	1 580 733	31 355,2	42 691,1	327	131 910
4	3	186 713,0	315 127,0	1 462	550 570	19 898,9	25 417,0	992	48 793
5	11	481 658,1	988 835,7	1 485	2 949 669	100 259,8	131 186,8	962	440 672
6	12	149 837,4	335 881,5	4 833	1 197 283	51 783,2	59 466,2	3 443	199 632
Totalt antal ftg.	45								
Kruskal-Wallis:		Sig. 0,124 (balansomsl.)				Sig. 0,132 (marknadsv.)			
Spearman's rho:		0,197	Sig. 0,194 (balansomsl.)			0,194	Sig. 0,202 (marknadsv.)		

Balansomslutning: företag med hög balansomslutning har en högre ambitionsnivå. Standardavvikelsen är högre bland företag som har medel (2-4 poäng) och hög ambition (5-6 poäng) jämfört med dem som bara har låg ambition (0-1 poäng). Det icke-parametriska testet visar ingen signifikans. Spearman's rho visar ingen korrelation.

Kruskal-Wallis testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 10 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,158).

Marknadsvärde: bolag med högt marknadsvärde har hög ambition. Det finns en stor variation mellan företagens marknadsvärden, vilket även standardavvikelsen visar. Kruskal-Wallis testet visar ingen signifikans. Spearman's rho visar ingen korrelation.

Kruskal-Wallis testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 10 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,141).

Analysen indikerar att varken a- eller b- hypotes kan falsifieras. I den första hypotesen finns det en signifikans mellan antalet anställda och rapporteringens omfattning av internkontroll. I den andra hypotesen finns en signifikans mellan omsättning och ambition.

6.1.7 Hypotes 7

Hypotes 7a: Företag med krav ifrån SOX (Sarbanes-Oxley-lagen) har en mer omfattande internkontrollrapportering än företag knutna enbart till Kodregler.

Tabell 6.23 Omfattningen i relation till SOX

SOX	Medelantal				
	Antal ftg.	ord	St.avv.	Min.	Max.
Följs	6	785,8	360,9	321	1 265
Följs inte	39	633,5	327,3	145	1 552
Totalt antal ftg.	45				
T-test:	t-värde: -1,048 Sig. 0,300				
Mann-Whitney:	Sig. 0,271				

Företag som följer SOX har i genomsnitt 150 fler ord i sina rapporter än företag som bara följer kodens regler. Standardavvikelsen visar ingen skillnad mellan grupperna. Ingen av testerna visar någon signifikans.

Hypotes 7b: Företag med krav ifrån SOX (Sarbanes-Oxley-lagen) har en högre ambition i rapporteringen än företag knutna enbart till Kodregler.

Tabell 6.24 Ambition i relation till SOX

SOX	Ambition (antal poäng)							Totalt antal ftg.
	0	1	2	3	4	5	6	
Följs	0	1	0	1	0	2	2	6
	0,0%	16,7%	0,0%	16,7%	0,0%	33,3%	33,3%	
Följs inte	3	3	3	8	3	9	10	39
	7,7%	7,7%	7,7%	20,5%	7,7%	23,1%	25,6%	
Totalt antal ftg.	3	4	3	9	3	11	12	45
	6,7%	8,9%	6,7%	20,0%	6,7%	24,4%	26,7%	
Mann-Whitney:	Sig. 0,568							

Bara 6 företag följer SOX. 67 % av dessa företag har hög ambitionsnivå (5-6 poäng), motsvarande siffra för företag som ej följer SOX är 49 %. Mann-Whitney testet visar ingen signifikans.

Mann-Whitney testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 11 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,591).

Enligt testen kan båda hypoteserna falsifieras. Det vill säga oavsett om företag följer SOX eller ej påverkar det inte rapportens omfattning eller ambitionsnivån.

6.1.8 Hypotes 8

Hypotes 8a: Ju yngre ett företag är desto mer omfattande är dess rapport om intern kontroll.

Tabell 6.25 Korrelation och regression mellan antalet ord och företagens ålder

		Företagens ålder
Antal ord	Pearson korrelation	0,158
	Sig.	0,301
	Spearman's rho	0,114
	Sig.	0,457
Antal ftg.		45

Varken parametrisk (Pearsons r) eller icke-parametrisk test (Spearman's rho) visar någon korrelation mellan företagens ålder och rapportens omfattning.

Hypotes 8b: Ju yngre ett företag är desto högre är dess ambition att rapportera om intern kontroll.

Tabell 6.26 Ambition i relation till företagens ålder

Ambition (antal poäng)	Företagens ålder				
	Antal ftg.	Medelålder	St.avv.	Min.	Max.
0	3	74,0	53,1	13	110
1	4	83,3	24,4	61	118
2	3	51,7	69,6	11	132
3	9	63,4	44,0	16	134
4	3	108,3	62,9	36	150
5	11	60,7	52,9	5	143
6	12	94,7	61,4	12	208
Totalt antal ftg.	45				
Kruskal-Wallis:	Sig. 0,509				
Spearman's rho:	0,107 Sig. 0,483				

Åldersspridningen är relativt jämn mellan företagen, vilket standardavvikelsens värden visar. Det icke-parametriska testet (Kruskal-Wallis) visar ingen signifikans mellan bolagens ålder och ambitionen. Spearman's rho visar att variablerna inte är korrelerade.

Kruskal-Wallis testet där ambitionsnivån har delats in i tre grupper (se tabell 12 i Bilaga 3) visar inte heller någon signifikans (Sig. 0,905).

Testerna visar att hypoteserna kan falsifieras. Det vill säga företagets ålder är ej korrelerat med rapportens omfattning eller ambitionsnivå.

6.1.9 Hypotes 9

För att mäta isomorfismen, när det gäller utformningen av internkontrollrapporter hos de olika bolagen (*hypotes 9a*), har följande variabelindelning gjorts:

- ✓ har bolagen en fristående internkontrollrapport eller ingår den i bolagsstyrningsrapporten
- ✓ har bolagen följt COSO-ramverkets indelning

- ✓ har bolagen avgett omdöme om internkontrollen
- ✓ finns det en beskrivning av den interna kontrollen
- ✓ är internkontrollrapporten revisorsgranskad
- ✓ har bolagen en särskild granskningsfunktion (internrevision); om de inte har det, finns det en förklaring.

I *hypotes 9a* testas utformningen av internkontrollrapporter. 6 tester har gjorts, en för varje parameter, för att se om det finns likhet mellan bolagen inom samma bransch. Testproportionen i de binomiala testerna är satt till 50 %.

I *hypotes 9b* testas ambitionen för att rapportera om den interna kontrollen. För att ett binomialtest skall kunna genomföras måste företagen delas in i två grupper:

- ✓ de med låg ambition
- ✓ de med hög ambition.

Eftersom antal poäng som ett företag kan få för ambitionen (mellan 0 och 6 poäng) inte går att dela i lika stora grupper har två tester genomförts för varje bransch. Därför räknas företag som har fått 3 poäng för ambitionen i det första testet med i gruppen som har låg ambition, medan i det andra testet har dessa företag inkluderats i gruppen med hög ambition. Testproportionen i de binomiala testerna är även här satt till 50 %.

I *hypotes 9c* beaktas omfattningen av internkontrollrapporter. Detta görs genom att se om standardavvikelsen inom en bransch är tillräckligt låg för att kunna anta att det finns isomorfism.

På grund av alltför få bolag i de flesta branscherna är det bara meningsfullt att genomföra tester för två branscher:

- ✓ industrivaror och tjänster (18 bolag)
- ✓ finans och fastighet (11 bolag).

Tabeller för resterande branscher finns i Bilaga 3 och dessa har kommenterats i texten nedan.

Hypotes 9a: Företag i samma bransch har internkontrollrapporter som präglas av likformad utformning.

Tabell 6.27 Binomial test. Internkontrollrapportens utformning i relation till bransch

Rapportens utformning		Industrivaror och tjänster			Finans och fastighet		
		Antal ftg.	Observerad prop.	Sig.	Antal ftg.	Observerad prop.	Sig.
Rapport	Fristående	9	0,50	0,500	9	0,82	0,033
	I bolagsstyrnings- rapporten	9	0,50		2	0,18	
COSO	Följer	16	0,89	0,001	11	1,00	0,001
	Följer inte	2	0,11		0	0,00	
Värdeomdöme	Finns	0	0,00	0,000	1	0,09	0,006
	Finns inte	18	1,00		10	0,91	
Beskrivning	Finns	18	1,00	0,000	11	1,00	0,001
	Finns inte	0	0,00		0	0,00	
Revisorsgranskad	Ja	0	0,00	0,000	0	0,00	0,001
	Nej	18	1,00		11	1,00	
Internrevision/ förklaring	Finns	18	1,00	0,000	10	0,91	0,006
	Finns inte	0	0,00		1	0,09	
Totalt antal ftg.		18			11		
Test prop.		0,50					

Branschen *industrivaror och tjänster* (18 observationer):

signifikans finns i 5 av 6 tester (en test för varje del). Det första testet som prövar om det finns något samband mellan bransch och om internkontrollrapporten ingår i bolagsstyrningsrapporten eller om den är separat visar ingen signifikans. Resten av testerna visar en signifikans på 0,1 % nivå.

Branschen *finans och fastighet* (11 observationer):

alla tester visar en signifikans. Den första parametern, rapport, visar en signifikans på 5 % nivå. Testerna med parametrarna COSO, beskrivning och revisorsgranskad, visar en signifikans på 0,1 % nivå. Resterande parametrar, värdeomdöme och internrevision/förklaring, visar en signifikans på 1 % nivå.

Resterande branscher (se tabellerna 13 och 14 i Bilaga 3):

Material (4 bolag): 1 av 4 företag har separat internkontrollrapport

Sällanköpsvaror och tjänster (3 bolag): 2 av 3 har separat internkontrollrapport

Dagligvaror (2 bolag): båda har separat internkontrollrapport

Hälsovård (3 bolag): 2 av 3 har separat internkontrollrapport

Informationsteknik (3 bolag): alla 3 har separat internkontrollrapport

Telekomoperatörer (1 bolag): har inte separat internkontrollrapport.

Parametrarna COSO och beskrivning: alla företag i de resterande branscherna följer COSO, samt har en beskrivning om den interna kontrollen.

Parametern internrevision/förklaring: bara ett företag i hälsovårdbranschen har inte förklarat varför de inte har internrevision.

Parametrarna värdeomdöme och revisorsgranskad: ingen av företagen har presterat något uttalande som omfattar utvärdering av internkontrollens finansiella rapportering. Inga internkontrollrapporter har granskats av revisor.

Hypotes 9b: Företag i samma bransch har internkontrollrapporter som präglas av likformad ambition.

Tabell 6.28 Binomial test. Ambition i relation till bransch

	Ambition (antal poäng)	Industrivaror och tjänster			Finans och fastighet		
		Antal ftg.	Observerad prop.	Sig.	Antal ftg.	Observerad prop.	Sig.
Test 1: gr 1	<=2	6	0,33	0,119	2	0,18	0,033
gr 2	>2	12	0,67		9	0,82	
Test 2: gr 1	<=3	9	0,50	0,500	4	0,36	0,275
gr 2	>3	9	0,50		7	0,64	
Totalt antal ftg.		18			11		
Test prop. 0,50							

Industrivaror och tjänster: (18 observationer) testen visar ingen signifikans.

Finans och fastighet: (11 observationer) det första testet visar en svag signifikans på 10 % nivå, dvs. testet där företag som har fått 3 poäng räknas ha en hög ambition. Däremot råder det ingen signifikans i det andra testet.

Resterande branscher se tabell 15 i Bilaga 3.

Hypotes 9c: Företag i samma bransch har internkontrollrapporter som präglas av likartad omfattning.

Tabell 6.29 Omfattning i relation till bransch

Bransch	Antal				
	ftg.	Medelantal ord	St.avv.	Min.	Max.
Material	4	533,5	389,1	275	1 106
Industrivaror och tjänster	18	609,8	380,9	145	1 552
Sällanköpsvaror och tjänster	3	742,7	468,9	358	1 265
Dagligvaror	2	615,5	297,7	405	826
Hälsovård	3	812,3	55,2	771	875
Finans och fastighet	11	652,8	316,3	168	1 116
Informationsteknik	3	810,0	219,9	558	963
Telekomoperatörer	1	805,0	-	805	805
Totalt antal ftg.	45				

Hälsovårdsföretagens rapporter är mest omfattande, i genomsnitt ca 812 ord. Andra branscher som redovisar i genomsnitt över 800 ord är företag inom Informationsteknik (810 ord) och Telekomoperatörer (805 ord).

Företagen inom Hälsovården har mest likartad omfattning på rapporterna, men eftersom företagen är så få (3 st.), kan man inte säga att det existerar någon isomorfism.

Med tanke på antalet bolag är det bara meningsfullt att se på branscherna Industrivaror och tjänster samt Finans och fastighet. Dessa branscher har dock en stor standardavvikelse när det gäller rapportens omfattning.

Testerna visar att a-hypotesen om utformningen inte kan falsifieras, då isomorfism kan påvisas i branscherna industrivaror och tjänster samt finans och fastighet. Även b-hypotesen (om ambition) kan inte falsifieras, eftersom det finns en signifikans inom branschen Finans och fastighet. Däremot kan c-hypotesen (om omfattning) falsifieras, då man inte kan påvisa isomorfism i någon av branscherna.

6.2 Multivariat analys

I detta avsnitt har multipel regressionsanalys använts som test av beroende variablerna Antal ord och Ambition för att ge ytterligare stöd för hypotesprövningen. Av oberoende variabler som mäter samma sak har endast en i taget använts. Variabler som mäter företagets storlek har logaritmerats. Branschvariablerna har gjorts om till dummyvariabler med branschen Finans och fastighet som referenskategori.

För korrelation av de oberoende variablerna se Bilaga 4.

6.2.1 Multipel linjär regressionsanalys

6.2.1.1 Omfattning

Tabell 6.30 Multipel linjär regression (hypotes 1-8a)

Beroende variabel: Antal ord					
Oberoende variabler:	Koefficient	Medelfel	Sig.	Toleransvärde	VIF-faktor
Konstant	1 825,700	1 081,210	0,100	-	-
Revisionsutskott	-5,290	193,873	0,978	0,791	1,264
Företagets ålder	1,189	1,006	0,245	0,869	1,151
Särskild granskningsfunktion (internrevision)	166,981	104,471	0,119	0,893	1,119
SOX	-12,868	164,834	0,938	0,767	1,304
Antal anställda (lg x)	39,372	81,963	0,634	0,679	1,473
Aktier hos VD, styrelse-, revisionsutskottsordförande	-380,997	274,017	0,173	0,755	1,324
Summa kapitalandel, de tre största ägare (%)	-6,611	3,729	0,085	0,674	1,484
Styrelsemedlemmarnas ålder (medel)	-16,905	17,379	0,337	0,899	1,112
Förklaringsgrad:	0,195		F-värde:	1,087	
Förklaringsgrad (just.):	0,016		Sig.:	0,394	

Modellen visar ingen signifikans (0,394) mellan oberoende och beroende variabler. Enligt toleransvärdena och VIF-faktorer förekommer ingen multikollinearitet mellan de oberoende variablerna.

Det finns en svag signifikans (0,085) mellan variablerna Summa kapitalandel och Antal ord (hypotes 2a). Variabeln Särskild granskningsfunktion (internrevision) tangerar gränsen till

signifikans (0,119; hypotes 4a). Det vill säga den multipla regressionen stödjer inte helt hypotesen, som den binära analysen gör. Variabeln Antal anställda har ett signifikant samband med Antalet ord i den bivariata analysen, men stöds inte av den multipla analysen (hypotes 6a).

Eftersom det inte finns någon signifikans i modellen har inte hypotes 9c med branschvariablerna presenterats i analysen.

6.2.1.2 Ambition

Tabell 6.31 Multipel linjär regression (hypotes 1-8b)

Beroende variabel: Ambition (antal poäng)					
Oberoende variabler:	Koefficient	Medelfel	Sig.	Toleransvärde	VIF-faktor
Konstant	10,235	5,463	0,069	-	-
Revisionsutskott	-0,377	1,056	0,723	0,792	1,263
Företagets ålder	0,005	0,006	0,409	0,789	1,267
Särskild granskningsfunktion (internrevision)	1,201	0,591	0,050	0,828	1,207
SOX	-0,315	0,885	0,724	0,789	1,267
Antal anställda (lg x)	0,064	0,439	0,884	0,701	1,426
Ledningens aktieandel (‰)	-0,115	0,067	0,093	0,802	1,246
Koncentrerat ägande enl. kapitalandelen (>20%)	-1,106	0,617	0,082	0,875	1,143
Styrelsemedlemmarnas ålder (medel)	-0,121	0,094	0,208	0,913	1,096
Förklaringsgrad:	0,293		F-värde:	1,862	
Förklaringsgrad (just.):	0,135		Sig.:	0,097	

Den multipla linjära regressionen visar en svag signifikans (0,097) mellan oberoende och beroende variabeln. Förklaringsgraden är 29,3 % och den justerade förklaringsgraden 13,5 %. Enligt toleransvärdena och VIF-faktorer förekommer ingen multikollinearitet mellan de oberoende variablerna.

Den multipla regressionsanalysen visar signifikans (0,050) mellan variabeln Särskild granskningsfunktion (internrevision) och Ambition (hypotes 4b). Detta stödjer resultatet i den binära analysen. Modellen visar en svag signifikans (0,093) mellan variablerna Ledningens

aktieandel och Ambition (hypotes 1b). Sambandet är dock negativt. Det finns en signifikans (0,082) mellan variablerna Koncentrerat ägande enl. kapitalandelen och Ambition (hypotes 2b). Detta stödjer resultatet i den binära analysen. Variabeln Antal anställda har ett signifikant samband med Ambitionen i den binära analysen, men stöds inte av den multipla analysen (hypotes 6b).

Enligt den multipla regressionsanalysen kan man falsifiera hypoteserna 1-3b, 5-8b men inte hypotes 4b (Särskild granskningsfunktion - internrevision).

Eftersom modellen är signifikant har hypotesen 9b med branschvariablerna inkluderats i analysen av tabellen nedan.

Tabell 6.32 Multipel linjär regression (hypotes 1-9b)

Beroende variabel: Ambition (antal poäng)					
Oberoende variabler:	Koefficient	Medelfel	Sig.	Tolerans- värde	VIF- faktor
Konstant	3,768	0,789	0,000	-	-
Särskild granskningsfunktion (internrevision)	1,146	0,639	0,082	0,695	1,439
Ledningens aktieandel (‰)	-0,103	0,066	0,127	0,818	1,222
Koncentrerat ägande enl. kapitalandelen (>20%)	-0,686	0,646	0,296	0,784	1,276
Material (dummy)	-0,951	1,068	0,380	0,760	1,316
Sällanköpsvaror och tjänster (dummy)	-0,964	1,183	0,421	0,805	1,242
Dagligvaror (dummy)	0,336	1,471	0,821	0,763	1,310
Hälsovård (dummy)	1,320	1,172	0,268	0,820	1,220
Informationsteknik (dummy)	0,574	1,215	0,639	0,764	1,309
Telekomoperatörer (dummy)	1,774	1,926	0,363	0,870	1,149
Industrivaror (dummy)	-0,185	0,707	0,795	0,585	1,710
Förklaringsgrad:	0,344		F-värde:	1,786	
Förklaringsgrad (just.):	0,152		Sig.:	0,100	

I tabellen ovan har medtagits de signifikanta variablerna från Tabell 6.31 samt branschvariablerna.

Modellen visar en svag signifikans (0,100) mellan oberoende och beroende variabler. Förklaringsgraden är 34,4 % och den justerade förklaringsgraden 15,2 %. Enligt

toleransvärden och VIF-faktorer förekommer ingen multikollinearitet mellan de oberoende variablerna.

Även här visar den multipla regressionsanalysen en svag signifikans (0,082) mellan variablerna Särskild granskningsfunktion (internrevision) och Ambition (hypotes 4b). Detta stödjer resultatet i den binära analysen samt i tabellen 6.31 ovan, multipel regressionsanalys.

Enligt den multipla regressionsanalysen kan man falsifiera hypoteserna 1b, 2b och 9b men inte hypotesen 4b (Särskild granskningsfunktion - internrevision).

6.2.2 Utformning

Följande beroende variabler har inte kunnat testats i den multivariata analysen på grund av en sned fördelning mellan antal bolag inom nedanstående variabler:

- ✓ *Beskrivning.* Alla undersökta företag har en beskrivning om internkontroll i sin rapport
- ✓ *Revisorsgranskad.* Ingen av de undersökta rapporterna har blivit Revisorsgranskade
- ✓ *COSO-ramverkets indelning.* 42 bolag av 45 följer indelningen
- ✓ *Omdöme om internkontroll.* Bara 1 bolag av 45 har presterat uttalande som omfattar utvärdering av internkontrollens finansiella rapportering i sin rapport
- ✓ *Internrevision/förklaring.* 43 bolag av 45 har antingen internrevision, eller om de inte har det har de en förklaring i rapporten.

Den enda beroende variabeln (Internkontrollrapport) som inte är snedfördelad och därför har kunnat testas avseende betydelsen om internkontrollrapporten är fristående eller inkluderad i bolagsstyrningsrapporten. Analys har gjorts beträffande om det finns samband mellan branschtillhörigheterna eller ej. Eftersom det inte går att få svar på hypotesen om likformighet i rapporternas utformning inom samma bransch genom att bara testa en beroende variabel har testresultatet inte medtagits i analysen.

För att åskådliggöra olikheterna/likheterna inom olika branscher finns tabellerna 13 och 14 i Bilaga 3 som visar rapportens utformning relaterad till branschtillhörigheten.

7 Slutsats

Kapitlet innefattar slutsatsen och diskussion av resultaten. En sammanställning av undersökningen samt förslag till fortsatt forskning ges avslutningsvis.

7.1 Diskussion och slutsats

Syftet med uppsatsen är att förklara vilka faktorer som eventuellt kan påverka internkontrollrapportens omfattning, utformning och ambitionen i rapporteringen.

Hypotes 1a: Företagsledningens aktieinnehav leder till att internkontrollrapportens omfattning ökar.

Hypotes 1b: Företagsledningens aktieinnehav leder till att ambitionen att rapportera ökar.

I undersökningen har det antagits att företagsledningens aktieinnehav innebär ökad omfattning och ambition. Detta har antagits enligt agentteorins tankar om att ersättning i form av aktieposter leder till delat risktagande som får konsekvenser i företagsledningens privata ekonomi.

Företagsledningens aktieinnehav har mätts genom tre parametrar:

- ✓ incitamentprogram (aktier/aktierelaterade)
- ✓ aktier hos VD, styrelse- eller revisionsutskottsordförande
- ✓ ledningens aktieandel

Hypoteserna har inte stöd i den statistiska analysen (hypoteserna har falsifierats). Däremot finns det ett negativt samband mellan variabeln *Ledningens aktieandel* och *Ambition*, det vill säga ju mer aktier desto lägre ambition. Detta strider mot agentteorins antagande.

Anledningen till detta kan vara att hos företag där ledningen är en stor aktieägare, finns inte lika stor informationsasymmetri mellan agenten och principalen som kan leda till intressekonflikter.

Hypotes 2a: Företag med splittrad ägarstruktur har mer omfattande internkontrollrapportering jämfört med företag som har en koncentrerad ägarstruktur.

Hypotes 2b: Företag med splittrad ägarstruktur har en högre ambition jämfört med företag som har en koncentrerad ägarstruktur.

I undersökningen har det antagits att företag med splittrad ägarstruktur har mer omfattande rapportering och högre ambition jämfört med företag som har koncentrerat ägande. Precis som i förra hypotesen har agentteorin använts här. Den säger att många ägare med relativt få aktier innebär begränsade möjligheter att följa företagets löpande utveckling. Därför krävs en omfattande rapportering och en hög ambition för att tillgodose intressenternas informationsbehov.

Ägarstrukturen har mätts genom fyra parametrar:

- ✓ koncentrerat ägande enligt kapitalandelen (största ägaren >20 %)
- ✓ koncentrerat ägande enligt röstandelen (största ägaren >20 %)
- ✓ summa kapitalandel hos de tre största ägarna
- ✓ summa röstandel hos de tre största ägarna

A-hypotesen har i den statistiska analysen (hypotesen har falsifierats).

Bara b-hypotesen har fått stöd i den statistiska analysen (hypotesen har inte kunnat falsifieras). Variabeln *Ambition* blev signifikant vid prövning med variabeln *Koncentrerat ägande enligt kapitalandelen (största ägaren >20 %)* och i den binära analysen med variabeln *Summa röstandel hos de tre största ägarna*. Analysen visar även ett samband mellan variablerna *Koncentrerat ägande enligt kapitalandel* och *Ambitionsnivå*.

Resultatet av analysen stöds av agentteorin. Det vill säga att företag med splittrad ägarstruktur har högre ambition i rapporteringen.

Hypotes 3a: Omfattningen av rapporteringen av den interna kontrollen är större i ett företag där det finns revisionsutskott, jämfört med ett företag som saknar revisionsutskott.

Hypotes 3b: Ambitionen i rapporteringen av den interna kontrollen är högre i ett företag där det finns revisionsutskott, jämfört med ett företag som saknar revisionsutskott.

I undersökningen har det antagits att revisionsutskottets arbete leder till en ökad internkontroll. Detta har antagits enligt agentteorins tankar om att principalen vill övervaka agenten (ledningen) för att kunna bevaka sina intressen i företaget. Revisionsutskottet är ett

sätt för principalen att göra detta. En ökad internkontroll leder i sin tur till en mer omfattande internkontrollrapportering och till en högre ambition.

Detta har dock inte kunnat statistiskt påvisas (hypoteserna har falsifierats). En förklaring kan tänkas vara att det råder en kraftig snedfördelning mellan företagsgrupperna som saknar eller har revisionsutskott (4 mot 41), vilket kan ge ett missvisande resultat. Antalet observationer är förvisso inte så stort så analysen hade möjligen kunnat få ett annat resultat om alla bolag som måste följa Koden medtagits.

Hypotes 4a: Internkontrollrapportens omfattning är större i företag som har en särskild granskningsfunktion (internrevision), jämfört med ett företag som saknar en sådan.

Hypotes 4b: Ambitionen i rapporteringen är större i ett företag som har en särskild granskningsfunktion (internrevision), jämfört med ett företag som saknar en sådan.

I undersökningen har det antagits utifrån agentteorin, att företag som har internrevision rapporterar mer utförligt och har högre ambition. Detta är ytterligare en kontrollfunktion som principalen kan använda sig av för att övervaka agenten. Samtidigt ger den agenten möjlighet att inför principalen klargöra att man arbetar med företagets bästa för ögonen.

A-hypotesen stöds bara av den bivariata analysen (hypotesen har falsifierats).

B-hypotesen får stöd i såväl den bivariata (i tester både med tre- och sjugradig skala) som i den multivariata analysen (hypotesen har inte kunnat falsifieras). Det vill säga att enligt analysen är ambitionen i rapporteringen större i ett företag som har internrevision.

Hypotes 5a: Ju mer kompetens styrelsen har, desto mer omfattande blir internkontrollrapporteringen.

Hypotes 5b: Ju mer kompetens styrelsen har, desto högre är ambitionen i rapporteringen.

I undersökningen har det antagits, att företag med högre kompetens i styrelsen har mer omfattande rapportering och en högre ambition. Detta utifrån agentteorin som säger att principalen vill övervaka agenten för att säkerställa företagets tillgångar och sina investeringar. Eftersom detta åvilar styrelsens ansvar kan det antagas att ju högre kompetens styrelsen har ju mer omfattande blir rapportering av den interna kontrollen.

Styrelsens kompetens har mätts genom tre parametrar:

- ✓ antal andra styrelseuppdrag
- ✓ styrelsemedlemmarnas ålder

✓ mandattid

Hypoteserna har inte stöd i den statistiska analysen (hypoteserna har falsifierats). En anledning till detta kan vara att styrelsen är starkt beroende av ledningens information om bolagets verksamhet för att kunna rapportera om den interna kontrollen och därför är det svårt att dra slutsatser med utgångspunkt från en analys av sambandet mellan styrelsens kompetens och internkontrollrapportens omfattning och ambition. Även ledningens kompetens borde i så fall ha undersökts. Ansvar för att rapportera om den interna kontrollen vilar visserligen ytterst på styrelsen, men strukturen och riktlinjerna för hur den interna kontrollen organiseras utarbetas av ledningen.

Hypotes 6a: Ju större företag desto mer omfattande är internkontrollrapporten.

Hypotes 6b: Ju större företag desto högre är ambitionen i rapporteringen.

I undersökningen har det antagits att större företag rapporterar mer utförligt och har högre ambition, eftersom det enligt den positiva redovisningsteorin syns dessa företag mer i samhället och uppmärksammas mer i medievärlden, vilket torde leda till en mer omfattande rapportering.

Företagets storlek har mätts genom fyra parametrar:

- ✓ antal anställda
- ✓ omsättning
- ✓ balansomslutning
- ✓ marknadsvärde

Detta har inte kunnat statistiskt påvisas (hypoteserna har falsifierats). Hypoteserna stöds bara av den binära analysen. B-hypotesen får stöd även i analysen där ambition har delats in i tre nivåer.

Den bivariata analysen visar på samband mellan variablerna *Antal anställda* och *Antal ord*. Detta kan bero på att företag med många anställda är mer komplexa och därför ökar kraven från såväl interna som externa intressenter på en utökad rapportering.

Den bivariata analysen visar även att samband finns mellan variablerna *Omsättning* och *Ambition*. Anledningen till detta kan vara, som nämnts ovan, att företag vill undvika att drabbas av sanktioner.

Förklaringen till varför analysen inte visade några samband mellan variablerna *Balansomslutning* och *Antal ord/Ambition* kan vara att *Balansomslutning* kanske inte är en rättvisande storleksvariabel. Även små företag kan ha stora tillgångar.

Inte heller storleksvariabeln *Marknadsvärde* visade några samband med *Antal ord/Ambition*. Anledningen till detta kan vara att ett företag med stor omsättning och många anställda inte behöver vara expansivt och därför inte intressant för investerarna, vilket minskar företagets marknadsvärde. Detta gör att *Marknadsvärdet* kan vara en missvisande storleksvariabel.

Hypotes 7a: Företag med krav ifrån SOX (Sarbanes-Oxley-lagen) har en mer omfattande internkontrollrapportering än företag knutna enbart till Kodregler.

Hypotes 7b: Företag med krav ifrån SOX (Sarbanes-Oxley-lagen) har en högre ambition i rapporteringen än företag knutna enbart till Kodregler.

I undersökningen har det antagits, utifrån institutionell teori (tvingande isomorfism), att företag som följer SOX har en mer omfattande internkontrollrapport och högre ambition, eftersom det krävs en utförlig rapportering av den interna kontrollen. Risk för att drabbas av sanktioner och antagandet att kravet från utländska ägare som är vana vid reglerna som SOX representerar, borde leda till hög ambition för att inte tappa deras förtroende.

Detta har dock inte kunnat statistiskt påvisas (hypoteserna har falsifierats). En förklaring till analysens resultat kan vara att företag som måste följa SOX regler använder sig av andra informationskanaler än årsredovisningar för att nå sina intressenter. Dessa bolag har därför mindre omfattande internkontrollrapporter. Testerna visar inte någon signifikant skillnad mellan SOX-bolagen och de resterande företagen. Det kan förklaras enligt den institutionella teorin, med att SOX-bolagen blir vägledande i sin redovisning för övriga företag, ett utslag av mimetisk isomorfism.

En annan förklaring kan tänkas vara att den kraftiga snedfördelning mellan företagsgrupperna (6 mot 39) kan ge ett missvisande resultat. Antalet observationer är förvisso inte så stort så analysen hade möjligen kunnat få ett annat resultat om alla bolag som måste följa Koderna medtagits.

Hypotes 8a: Ju yngre ett företag är desto mer omfattande är dess rapport om intern kontroll.

Hypotes 8b: Ju yngre ett företag är desto högre är dess ambition att rapportera om intern kontroll.

I undersökningen har det antagits att yngre företags internkontrollrapporter är mer omfattande och de har högre ambition att rapportera eftersom de behöver förtroende för att få mer kapital.

Samtidigt antages det, enligt den institutionella teorin (normativ isomorfism), att äldre företag har etablerade beteendemönster. Detta medför att de är mindre positivt inställda till Kodens regler att rapportera om den interna kontrollen. En regel som började tillämpas först från och med 1.7.2005.

Detta har dock inte kunnat statistiskt påvisas (hypoteserna har falsifierats). En anledning kan vara att deras internkontrollfunktion inte är lika välutvecklad som i äldre bolag. Dessutom kan yngre företag möjligen anse sig inte ha tid, kraft eller kompetens och ekonomi till att rapportera så omfattande, trots att dessa företag kanske i själva verket har större behov av kapitaltillskott och förtroende jämfört med äldre företag.

Hypotes 9a: Företag i samma bransch har internkontrollrapporter som präglas av likformad utformning.

Hypotes 9b: Företag i samma bransch har internkontrollrapporter som präglas av likformad ambition.

Hypotes 9c: Företag i samma bransch har internkontrollrapporter som präglas av likartad omfattning.

I undersökningen antas, enligt den institutionella teorin, att företag i samma bransch strävar efter liknande kompetens och erfarenhet i företaget vilket leder till likformad utformning av rapporteringen (normativ isomorfism).

Internkontrollrapportens utformning har mätts genom att undersöka följande parametrar:

- ✓ har bolagen en fristående internkontrollrapport eller ingår den i bolagsstyrningsrapporten
- ✓ har bolagen följt COSO-ramverkets indelning
- ✓ har bolagen avgett omdöme om internkontrollen
- ✓ finns det en beskrivning av den interna kontrollen
- ✓ är internkontrollrapporten revisorsgranskad
- ✓ har bolagen en särskild granskningsfunktion (internrevision); om de inte har det, finns det en förklaring.

I hypotesen (9a) som behandlar rapportens utformning har bara de två största branscherna (*Industrivaror och tjänster*, samt *Finans och fastighet*) medtagits i de bivariata analyserna på grund av allt för få bolag i de andra branscherna.

I den bivariata analyserna fanns det samband mellan parametrarna, *COSO*, *Värdeomdöme*, *Beskrivning*, *Revisorsgranskad*, *Internrevision/förklaring* och branschvariabeln *Industri och tjänster*. Alla variabler som mäter rapportens utformning blev signifikanta med branschvariabeln *Finans och fastighet*.

På grund av ojämn fördelning mellan grupperna inom varje beroende variabel har den multivariata analysen inte kunnat genomföras (hypotesen har falsifierats).

Även i hypotesen (9b) som behandlar ambitionen i rapporteringen av den interna kontrollen har bara de två största branscherna (*Industrivaror och tjänster* samt *Finans och fastighet*) medtagits i de bivariata analyserna på grund av allt för få bolag i de andra branscherna. Analysen visar signifikans i sambandet mellan branschvariabeln *Finans och fastighet* samt variabeln *Ambition* i det ena testet.

Däremot så finns inte någon signifikans i den multivariata analysen (hypotesen har falsifierats).

I hypotesen (9c) som behandlar omfattningen av internkontrollrapporten har samtliga branscher beaktats men inga signifikanta samband har hittats mellan branschtillhörighet och rapportens omfattning.

Branschvariablerna har inte presenterats i tabellen för den multivariata analysen, eftersom modellen inte blev signifikant med variablerna från hypotes 1a-8a (hypotesen har falsifierats).

Sammanfattningsvis kan sägas att även om det finns vissa signifikanta samband i analyserna (bivariata) av hypotes 9, kan man inte dra några slutsatser, eftersom antalet observationer är få och det föreligger en ojämn fördelning mellan grupperna av oberoende variabler.

Exempelvis i *Telekombranschen* finns bara 1 företag. Det har bara varit meningsfullt att genomföra tester i de två största branscherna: *Industrivaror och tjänster* (18) samt *Finans och fastighet* (11).

Möjligen hade slutsatser från analyserna kunnat dras om alla bolag som måste följa Koden medtagits.

7.2 Sammanställning av undersökningen

Följande hypoteser har inte kunnat falsifieras enligt undersökningen:

- ✓ Företag med splittrad ägarstruktur har en högre ambition jämfört med företag som har en koncentrerad ägarstruktur.
- ✓ Ambitionen i rapporteringen är högre i ett företag som har en särskild granskningsfunktion (internrevision).

Undersökningen har visat att följande variabler kan påverka omfattningen av rapporteringen:

- ✓ särskild granskningsfunktion (internrevision)
- ✓ företagens storlek (antal anställda)

Vidare har undersökningen visat att följande variabler kan påverka ambitionen i rapporteringen:

- ✓ företagens storlek (omsättning)
- ✓ bransch (finans och fastighet)

Undersökningen har visat att följande variabler som mäter internkontrollrapportens utformning kan påverkas av branschtillhörigheten:

- ✓ rapport (har bolagen en fristående internkontrollrapport eller ingår den i bolagsstyrningsrapporten)
- ✓ COSO (har bolagen följt COSO-ramverkets indelning)
- ✓ värdeomdöme (har bolagen avgett omdöme om internkontrollen)
- ✓ beskrivning (finns det en beskrivning av den interna kontrollen)
- ✓ revisorsgranskad (är internkontrollrapporten revisorsgranskad)
- ✓ internrevision/förklaring (har bolagen en särskild granskningsfunktion; om de inte har det, finns det en förklaring).

7.3 Förslag till fortsatt forskning

Det finns anledning att göra om undersökningen om några år, då övergångsreglerna inte längre gäller och då en mer fast regelstruktur har utformats. Då kommer förmodligen företagen att ha en större erfarenhet och vara mer vana att rapportera om den interna kontrollen. Det kan vara av intresse att jämföra huruvida företagen har utvecklat en gemensam policy eller har gått sina egna vägar.

Referenslista

Adams, M. B. (1994). Agency theory and the Internal Audit. *Managerial Auditing Journal*, Vol. 9, Nr.8, 1994, s 8-12.

Ahrne, G., & Hedeström, P. (red.). (1999). *Organisationer och samhälle, analytiska perspektiv*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-00879-1.

Aronsson, Å. (1999). *SPSS - en introduktion till basmodulen*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-01129-6.

Axelsson, N., & Bromée, J. (2006). *Svensk kod för bolagsstyrningen en studie av bolagsstyrningsrapporter*. Lunds universitet, Ekonomi högskolan.

Bergström, C., & Samuelsson, P. (2001). *Aktiebolagets grundproblem*. Stockholm: Norstedts Juridik AB. ISBN 91-39-20235-6.

Blix, C., & Thorell, P. (2005). *Effektiva revisionsutskott*. Stockholm: Ernst & Young.

Bolagsfakta. <www.bolagsfakta.se>. Accessdatum: 2007-01-15.

Deegan, C., & Unerman, J. (2006). *Financial Accounting Theory*. The McGraw Hill Australia. ISBN 0-07-710896-5.

DiMaggio, P. J., & Powell, W.W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, Vol. 48, Nr. 2, s 147-160.

Eriksson, L. T., & Wiedersheim-Paul, F. (2006). *Att utreda, forska och rapportera*. Malmö: Liber AB. ISBN 91-47-08605-X.

FAR (2004). FAR:s revisionsbok 2004. Stockholm: Far Förlag AB. ISBN 91-89678-16-8.

Greve, A. (1997). *Organisationsteori – nya perspektiv*. Stockholm: Universitetsförlaget. ISBN 91-88584-16-X.

Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning. (a). *Bolagsstyrning*.

<<http://www.bolagsstyrning.se/sv/0000003.asp>>. Accessdatum: 2006-11-23.

Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning. (b). *Bolagsstyrning för olika typer av företag*.

<<http://www.bolagsstyrning.se/sv/0000081.asp>>. Accessdatum: 2006-11-23.

Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning. (c). *Svensk kod för bolagsstyrning*.

<<http://www.bolagsstyrning.se/sv/0000004.asp>>. Accessdatum: 2006-11-23.

Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning. (2005, d). *Uttalande om styrelsens rapport om intern kontroll avseende 2005*. <http://www.bolagsstyrning.se/files/docs/Anvisning_1-2005.pdf>. Accessdatum: 2006-11-23.

Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning. (2007, e). Förteckning över företag som omfattas av Koden. (per.lekvall@bolagsstyrningskollegiet.se).

Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning. (2006, f). *Årsrapport 2006*.

<http://www.bolagsstyrningskollegiet.se/files/docs/kollegiet_rapport_2006_.pdf>.

Accessdatum: 2006-12-15.

La Porta, P., Lopez-De-Silanes, F., & Shleifer, A. (1999). Corporate ownership around the world. *Journal of finance*, Vol. 54, Nr. 3, s 471-517.

Molin, H., & Billfalk, M. (2005). *Intern kontroll för styrelseledamöter*. Stockholm: Ernst & Young.

Nygaard, C.(red.), & Bengtsson, L. (2002). *Strategizing – en kontextuell organisationsteori*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-02104-6.

Ollevik, N-O. (2004). Nya bolagskoden skall återskapa förtroendet. *Svenska Dagbladet*. <http://www.svd.se/dynamiskt/naringsliv/did_8778510.asp>. Accessdatum: 2006-11-25.

OMX Group. (2006, a). *Annual Statistics 2005. Share trading by companies.*

<<http://www.omxgroup.com/nordicexchange/Themarket/Statisticsanalysis/statisticscopenhagen/2005/?languageId=1>>. Accessdatum: 2007-01-15.

OMX Group. (b). *Kod för bolagsstyrning.*

<<http://www.omxgroup.com/nordicexchange/omhandeln/noteringochovervakning/noteringochovervakningstockholm/Code for Corporate Governance/?languageId=3>>.

Accessdatum: 2006-11-25.

OMX Group. (2006, c). *The Nordic list, 2006.*

<http://www.omxgroup.com/digitalAssets/5643_nordiclist_june30_06.pdf>.

Accessdatum: 2007-01-16.

Precht, E. (2005). Ändrade arbetssätt med Sarbanes-Oxley Act. *Balans* nr 5/2005, s 13-16.

Precht, E. (2006). Internkontroll är som en tom ram. Den måste fyllas med regler och anvisningar. *Balans* nr 1/2006, s 14-16.

Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2007). *Research Methods for Business Students*, Essex: Pearson Education Ltd. ISBN 0-273-70148-7.

SOU 2004:47. Betänkande från Förtroendekommissionen. *Näringslivet och förtroendet.*

Stockholm: Elanders Gotab AB. ISBN 91-38-22132-2.

SOU 2004:130. Betänkande av Kodgruppen. *Svensk kod för bolagsstyrning.*

Stockholm: Elanders Gotab AB. ISBN 91-38-22131-4.

Svenskt Näringsliv och FAR. (2005). *Vägledning till Svensk kod för bolagsstyrning. Styrelsens rapport om intern kontroll avseende den finansiella rapporteringen.*

<http://www.farsrs.se/pls/portal/docs/PAGE/FAR/FOR_PRESS/PRESSMEDDELANDEN/PRESSMEDDELANDEN_2005/V%C4GLEDNING%2520IK%2520050617%2520REMISSVERSION.PDF>. Accessdatum: 2006-12-03.

Svernlöv, C., & Blomberg B:son, E. (2003). Sarbanes-Oxley Act-USA:s hårda svar på redovisningsskandalerna. *Balans*, nr 1/2003, s 23-28.

Svernlöv, C. (2005). Bolagskodens regler om finansiell rapportering, intern kontroll samt redovisnings- och revisionsfrågor. *Balans*, nr 3/2005, s 29-35.

Svernlöv, C. (2006). Koden har tillämpats med gott omdöme. *Balans*, nr 8-9/2006, s 30-32.

Thorell, P., & Molin, H. (2006). *Bolagsstyrningskoden-vägledning och exempel på rapportering*. Stockholm: Ernst & Young.

Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1978). Towards a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards. *The Accounting Review*, Vol. 53, Nr. 1, s 112-134.

Appendix

Bilaga 1 – Förteckning över bolag som medtagits i undersökningen

Ångpanneföreningen, AB	OMX AB
ASSA ABLOY AB	Sandvik AB
Atlas Copco AB	Sardus, AB
Beijer AB, G & L	SAS AB
Bergman & Beving AB	Svenska Cellulosa AB SCA
Bure Equity AB	Scribona AB
Cardo AB	SCANIA AB
Elekta AB	Skandia, Försäkrings AB
Electrolux, AB	Skandinaviska Enskilda Banken AB
Ericsson, Telefonab. L M	Seco Tools AB
FöreningsSparbanken AB (SEB AB)	Securitas AB
Gambro AB	Svenska Handelsbanken
Getinge AB	Skanska AB
Gunnebo AB	SKF, AB
Hexagon AB	SSAB Svenskt Stål AB
Haldex AB	Swedish Match AB
Höganäs AB	Ticket Travel Group AB
Holmen AB	TeliaSonera AB
Hufvudstaden AB	Trelleborg AB
Industrivärden, AB	Volvo, AB
Investor AB	WM-data AB
JM AB	
Lindex, AB	
Nordea Bank AB	

(Källa: Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning, 2007 (e))

Bilaga 2 - Kodningsmall

Beroende variabler

- ✓ Faktor som mäter omfattning av rapporteringen

Antalet ord

- ✓ Faktorer som mäter ambitionsnivån i rapporterna

Verksamhetsanknytning

0 = allmän formulering/standardisering

1 = delvis verksamhetsanknuten

2 = god verksamhetsanknytning

Transparens

0 = otydlig transparens

1 = delvis transparens

2 = tydlig transparens

Innehållsrikedom

0 = odetaljerad

1 = delvis detaljerad

2 = detaljrik

- ✓ Faktorer som mäter rapporternas utformning

Fristående rapport alt. i bolagsstyrningsrapporten

0 = i bolagsstyrningsrapporten

1 = fristående rapport

COSO ramverkets indelning

0 = följer inte

1 = följer

Värdeomdöme om intern kontroll

0 = finns inte

1 = finns

Beskrivning av intern kontroll

0 = finns inte

1 = finns

Granskad av revisorn

0 = nej

1 = ja

Internrevision/förklaring

0 = finns inte

1 = finns

Oberoende variabler

- ✓ Faktorer som eventuellt påverkar omfattningen, ambitionsnivån och utformningen i rapporterna

Ledningens aktieinnehav

Aktie/aktierelaterade incitamentprogram för ledningen

0 = förekommer inte

1 = finns

Aktier hos VD, styrelse- eller revisionsutskottsordförande

0 = finns inte

1 = finns

Koncernledningens aktieandel

Ägarstruktur

Koncentrerat ägande enligt kapitalandelen (största ägaren > 20%)

0 = nej

1 = ja

Koncentrerat ägande enligt röstandelen (största ägaren > 20%)

0 = nej

1 = ja

De tre största ägarnas kapitalandel

De tre största ägarnas röstandel

Revisionsutskott

0 = finns inte

1 = finns

Internrevision

0 = finns inte

1 = finns

Styrelsens kompetens

Styrelsens totala andel uppdrag i andra styrelser (medeltal)

Styrelsemedlemmarnas medelålder

Medeltalet på styrelsemedlemmarnas mandattid

Företagens storlek

Antal anställda (medeltal)

Omsättning

Balansomslutning

Marknadsvärde

SOX

0 = följs inte

1 = följs

Etableringsår

Branschindelning

0 = Material

1 = Industrivaror och tjänster

2 = Sällanköpsvaror och tjänster

3 = Dagligvaror

4 = Hälsovård

5 = Finans och fastighet

6 = Informationsteknik

7 = Telekomoperatörer

Bilaga 3 - Tabeller

Tabell 1 Ambitionsnivån i relation till incitamentprogram (hypotes 1b)

Incitamentprogram (aktier/ aktierelaterade)	Ambition			Totalt antal ftg.
	Låg	Medel	Hög	
Förekommer	6 23,1%	5 19,2%	15 57,7%	26
Förekommer inte	1 5,3%	10 52,6%	8 42,1%	19
Totalt antal ftg.	7 15,6%	15 33,3%	23 51,1%	45
Mann-Whitney:	Sig. 0,781			

Tabell 2 Ambitionsnivån i relation till ledningens aktieinnehav (hypotes 1b)

Aktier hos VD, styrelse-, revisionsutskottsordförande	Ambition			Totalt antal ftg.
	Låg	Medel	Hög	
Finns	7 16,3%	14 32,6%	22 51,2%	43
Finns inte	0 0,0%	1 50,0%	1 50,0%	2
Totalt antal ftg.	7 15,6%	15 33,3%	23 51,1%	45
Mann-Whitney:	Sig. 0,891			

Tabell 3 Ambitionsnivån i relation till ledningens aktieandel

(hypotes 1b)

Ambition	Ledningens aktieandel	
	Antal ftg.	(medel) (‰)
Låg	7	4,83
Medel	15	2,94
Hög	23	1,14
Totalt antal ftg.	45	
Kruskal-Wallis:	Sig. 0,525	

Tabell 4 Ambitionsnivån i relation till ägarkoncentrationen (kapitalandel)

(hypotes 2b)

Koncentrerat ägande enl. kapitalandelen (>20%)	Ambition			Totalt antal ftg.
	Låg	Medel	Hög	
Ja	4 28,6%	5 35,7%	5 35,7%	14
Nej	3 9,7%	10 32,3%	18 58,1%	31
Totalt antal ftg.	7 15,6%	15 33,3%	23 51,1%	45
Mann-Whitney:	Sig. 0,100			

Tabell 5 Ambitionsnivån i relation till ägarkoncentrationen (röstandel) (hypotes 2b)

Koncentrerat ägande enl. röstandelen (>20%)	Ambition			Totalt antal ftg.
	Låg	Medel	Hög	
Ja	4 15,4%	9 34,6%	13 50,0%	26
Nej	3 15,8%	6 31,6%	10 52,6%	19
Totalt antal ftg.	7 15,6%	15 33,3%	23 51,1%	45
Mann-Whitney:	Sig. 0,899			

Tabell 6 Ambitionsnivån i relation till ägarkoncentrationen (hypotes 2b)

Ambition	Antal ftg.	Summa kapitalandel, de tre största ägare	Summa röstandel, de tre största ägare (%)
		(%) (medel)	(medel)
Låg	7	31,40	39,97
Medel	15	36,80	48,28
Hög	23	28,38	38,82
Totalt antal ftg.	45		
Kruskal-Wallis:	Sig. 0,486 (kapital)		
	Sig. 0,928 (röst)		

Tabell 7 Ambitionsnivån i relation till revisionsutskott (hypotes 3b)

Revisionsutskott	Ambition			Totalt antal ftg.
	Låg	Medel	Hög	
Finns	7 17,1%	12 29,3%	22 53,7%	41
Finns inte	0 0,0%	3 75,0%	1 25,0%	4
Totalt antal ftg.	7 15,6%	15 33,3%	23 51,1%	45

Mann-Whitney: Sig. 0,631

Tabell 8 Ambitionsnivån i relation till internrevision (hypotes 4b)

Särskild granskningsfunktion (internrevision)	Ambition			Totalt antal ftg.
	Låg	Medel	Hög	
Finns	2 8,0%	6 24,0%	17 68,0%	25
Finns inte	5 25,0%	9 45,0%	6 30,0%	20
Totalt antal ftg.	7 15,6%	15 33,3%	23 51,1%	45

Mann-Whitney: Sig. 0,011

Tabell 9 Ambitionsnivån i relation till styrelsemedlemmarnas kompetens (hypotes 5b)

Ambition	Antal ftg.	Andra styrelse- uppdrag (medel)	Styrelsemedlemmarnas ålder (medel)	Mandattid (medel)
Låg	7	3,59	56,25	5,53
Medel	15	3,25	53,98	5,00
Hög	23	3,48	54,96	5,09
Totalt antal ftg.	45			

Kruskal-Wallis: Sig. 0,621 (uppdrag)
Sig. 0,230 (ålder)
Sig. 0,705 (mandattid)

Tabell 10 Ambitionsnivån i relation till företagens storlek (hypotes 6b)

Ambition (antal poäng)	Antal ftg.	Medelantal anställda	Medelomsättning (MSEK)	Balansomslutning (medel) (MSEK)	Marknadsvärde (medel) (MSEK)
Låg	7	28 220,0	70 463,1	77 249,0	48 131,7
Medel	15	7 005,1	13 954,9	155 116,0	24 782,8
Hög	23	28 803,1	42 823,6	308 534,3	74 967,7
Totalt antal ftg.	45				
Kruskal-Wallis:	Sig. 0,156 (anställda) Sig. 0,069 (oms.) Sig. 0,158 (balansomsl.) Sig. 0,141 (marknadsv.)				

Tabell 11 Ambitionsnivån i relation till SOX (hypotes 7b)

SOX	Ambition			Totalt antal ftg.
	Låg	Medel	Hög	
Följs	1 16,7%	1 16,7%	4 66,7%	6
Följs inte	6 15,4%	14 35,9%	19 48,7%	39
Totalt antal ftg.	7 15,6%	15 33,3%	23 51,1%	45
Mann-Whitney:	Sig. 0,591			

Tabell 12 Ambitionsnivån i relation till företagens ålder (hypotes 8b)

Ambition	Antal ftg.	Medelålder
Låg	7	79,3
Medel	15	70,1
Hög	23	78,4
Totalt antal ftg.	45	
Kruskal-Wallis:	Sig. 0,905	

Tabell 13 Rapportens utformning i relation till bransch (hypotes 9a)

Rapportens utformning		Finans			
		Industrivaror och tjänster	och fastighet	Material	Sällanköpsvaror och tjänster
Rapport	Fristående	9	9	1	2
	I bolagsstyrningsrapporten	9	2	3	1
COSO	Följer	16	11	4	3
	Följer inte	2	0	0	0
Värdeomdöme	Finns	0	1	0	0
	Finns inte	18	10	4	3
Beskrivning	Finns	18	11	4	3
	Finns inte	0	0	0	0
Revisorsgranskad	Ja	0	0	0	0
	Nej	18	11	4	3
Internrevision/ förklaring	Finns	18	10	4	3
	Finns inte	0	1	0	0
Totalt antal ftg.		18	11	4	3

Tabell 14 Rapportens utformning i relation till bransch (hypotes 9a)

Rapportens utformning		Dagligvaror	Hälsovård	Informations- teknik	Telekom- operatörer
		Rapport	Fristående	2	2
	I bolagsstyrningsrapporten	0	1	0	1
COSO	Följer	2	3	3	1
	Följer inte	0	0	0	0
Värdeomdöme	Finns	0	0	0	0
	Finns inte	2	3	3	1
Beskrivning	Finns	2	3	3	1
	Finns inte	0	0	0	0
Revisorsgranskad	Ja	0	0	0	0
	Nej	2	3	3	1
Internrevision/ förklaring	Finns	2	2	3	1
	Finns inte	0	1	0	0
Totalt antal ftg.		2	3	3	1

Tabell 15 Ambitionsnivån i relation till bransch (hypotes 9b)

Bransch	Ambition			Totalt antal ftg.
	Låg	Medel	Hög	
Material	1 25,0%	2 50,0%	1 25,0%	4
Industrivaror och tjänster	5 27,8%	5 27,8%	8 44,4%	18
Sällanköpsvaror och tjänster	0 0,0%	2 66,7%	1 33,3%	3
Dagligvaror	0 0,0%	1 50,0%	1 50,0%	2
Hälsovård	0 0,0%	0 0,0%	3 100,0%	3
Finans och fastighet	1 9,1%	4 36,4%	6 54,5%	11
Informationsteknik	0 0,0%	1 33,3%	2 66,7%	3
Telekomoperatörer	0 0,0%	0 0,0%	1 100,0%	1
Totalt antal ftg.	7 15,6%	15 33,3%	23 51,1%	45

Bilaga 4 – Korrelationstabell

Spearman's korrelation (Oberoende variabler)	1	2	3	4	5a	5b	5c	5d	6a	6b	6c	7a	7b	7c	7d	8a	8b	8c	9a	9b	9c	9d	9e	9f	9g
1 Revisionsutskott	1,000																								
2 Företagens ålder	-0,168	1,000																							
3 Särskild granskningsfkn. (internrevision)	0,192	-0,038	1,000																						
4 SOX	0,123	0,227	0,219	1,000																					
5a Antal ansäslida (lg x)	0,361*	0,177	0,293†	0,448**	1,000																				
5b Omsättning (lg x)	0,325*	0,267†	0,358*	0,438**	0,856***	1,000																			
5c Balansomslutning (lg x)	0,192	0,350*	0,441**	0,307*	0,664***	0,856***	1,000																		
5d Marknadsvärde (lg x)	0,198	0,386**	0,486***	0,418**	0,699***	0,862***	0,957***	1,000																	
6a Incentivprogram (aktier/aktierelaterade)	0,207	-0,114	0,050	0,203	0,326*	0,263†	0,142	0,225	1,000																
6b Aktier hos VD, styrelse-, i.u.ordförande	-0,067	-0,021	0,024	0,085	0,183	0,017	-0,033	0,091	0,252†	1,000															
6c Ledningens aktieandel (medel) (%)	-0,042	-0,305*	-0,270†	-0,257†	-0,250†	-0,430**	-0,576***	-0,531***	0,197	0,357*	1,000														
7a Koncentrerat ägande enl. kapitalandelen	-0,127	0,203	-0,075	0,019	-0,007	-0,067	0,055	-0,033	-0,397**	-0,088	-0,246	1,000													
7b Koncentrerat ägande enl. röstandelen	-0,267†	0,284†	0,050	0,071	0,062	0,031	0,080	0,062	-0,184	0,034	-0,206	0,477***	1,000												
7c Summa röstandel, de tre största ägare (%)	-0,325*	0,219	-0,193	-0,101	-0,075	-0,066	-0,001	-0,062	-0,279†	-0,158	-0,149	0,464***	0,717***	1,000											
7d Summa kapitalandel, de tre största ägare (%)	-0,078	0,076	-0,193	-0,302*	-0,206	-0,184	-0,016	-0,16	-0,478***	-0,298*	-0,390**	0,758***	0,385**	0,547***	1,000										
8a Andra styrelseuppdrag (medel)	0,199	0,088	0,210	0,239	0,413**	0,591***	0,595***	0,600***	0,075	0,083	-0,377*	-0,011	-0,056	-0,136	0,040	1,000									
8b Styrelsemedlemmas ålder (medel)	-0,078	0,031	0,052	0,003	0,056	0,205	0,192	0,227	0,395**	0,141	0,028	-0,238	0,055	-0,153	-0,246	0,403**	1,000								
8c Mandattid (medel)	-0,295*	0,086	-0,222	0,005	0,053	0,037	0,018	0,056	0,329*	0,282†	0,202	-0,078	0,208	0,159	-0,216	0,053	0,471***	1,000							
9a Material (dummy)	-0,177	0,153	-0,035	-0,123	-0,006	0,080	0,018	0,006	-0,207	0,067	-0,042	0,127	0,267†	0,207	0,048	0,081	0,078	0,244	1,000						
9b Industrivar (dummy)	0,096	0,000	-0,183	-0,053	0,297*	0,101	-0,122	-0,105	0,239	0,176	0,251†	0,235	0,147	0,138	0,101	-0,100	0,279†	0,231	-0,255†	1,000					
9c Sällanköpsvaror och tjänster (dummy)	0,083	-0,123	0,239	0,157	-0,062	-0,096	-0,192	-0,158	0,048	0,058	0,130	-0,180	-0,132	-0,257†	-0,261†	-0,319*	-0,398**	-0,353*	-0,083	-0,220	1,000				
9d Dagligvaror (dummy)	0,067	-0,075	-0,241	0,233	-0,108	-0,183	-0,149	-0,149	0,184	0,047	0,000	-0,145	-0,252†	-0,274†	-0,166	0,071	0,050	0,012	-0,067	-0,180	-0,058	1,000			
9e Hälsovård (dummy)	-0,230	-0,038	0,060	-0,105	-0,048	-0,137	-0,096	-0,041	0,048	0,058	-0,021	-0,180	0,228	0,103	-0,075	0,014	-0,034	0,082	-0,083	-0,220	-0,071	-0,058	1,000		
9f Informations teknik (dummy)	0,083	-0,072	-0,120	0,157	0,014	0,069	-0,041	-0,034	0,048	-0,375*	-0,079	-0,180	-0,132	0,075	-0,021	0,052	-0,144	0,055	-0,083	-0,220	-0,071	-0,058	-0,070	1,000	
9g Telekomoperatör (dummy)	0,047	0,232	0,135	0,384**	0,116	0,186	0,174	0,232	-0,176	0,033	-0,232	0,224	0,129	0,197	0,232	0,256†	-0,221	-0,128	-0,047	-0,120	-0,040	-0,033	-0,040	1,000	

* Korrelationen är svagt signifikant på 0,10-nivå

* Korrelation är signifikant på 0,05-nivå

** Korrelationen är signifikant på 0,01-nivå

*** Korrelation är signifikant på 0,001-nivå